

**ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ**

Матеріали ХХVІІІ Міжнародного
молодіжного форуму

«Радіоелектроніка та молодь у ХХІ столітті»

ТОМ 8

«Актуальні проблеми економічної
кібернетики та економічної
безпеки»

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ**

**МАТЕРІАЛИ
28-го МІЖНАРОДНОГО МОЛОДІЖНОГО ФОРУМУ
«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ У ХХІ СТОЛІТТІ»**

**КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»**

**CONFERENCE
«CURRENT PROBLEMS OF ECONOMIC CYBERNETICS
AND ECONOMIC SECURITY»**

16–18 квітня 2024 р.

Том 8

Харків 2024

28-й Міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті». Зб. матеріалів форуму. Т. 8. Харків: ХНУРЕ. 2024. 78 с.

У збірнику представлено матеріали доповідей учасників 28-го Міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті».

У збірнику представлені результати досліджень з актуальних проблем: економічна теорія та історія економічної думки; світове господарство і міжнародні економічні відносини; єдиний цифровий ринок Європейського союзу; економіка та управління національним господарством; розвиток сучасного підприємництва в умовах впливу та протидії гібридним загрозам; інформаційний бізнес та електронна комерція; демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика; бухгалтерський облік, аналіз і аудит; сучасні математичні методи, моделі та інформаційні системи в економіці; Україна-ЄС: цифрові інновації для змін; фінанси, страхування та банківська справа; економіка підприємства та корпоративне управління; організація та управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства; система забезпечення національної безпеки; безпекоорієнтований менеджмент та методи оцінки надійності персоналу;

Для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів, а також фахівців, що займаються дослідженням питань соціально-економічного розвитку та забезпечення економічної безпеки підприємств, галузей, регіонів та країни.

Видання підготовлено
кафедрою економічної кібернетики та управління економічною безпекою
Харківського національного університету радіоелектроніки

ISBN 978-966-659-398-9
DOI [10.30837/IYF.CPECES.2024](https://doi.org/10.30837/IYF.CPECES.2024)

© Харківський національний
університет радіоелектроніки
(ХНУРЕ), 2024

УДК 330.46+338.2:005.934

**КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
КІБЕРНЕТИКИ ТА
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»**

**CONFERENCE
«CURRENT PROBLEMS OF ECONOMIC CYBERNETICS
AND ECONOMIC SECURITY»**

У межах реалізації міжнародних проєктів:

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+
«Academic Response to Hybrid Threats»
WARN
(610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP)

Co-funded by the
European Union

Еразмус + КА2
«University-communities: strengthening
cooperation/UNICOM»
(project #101083077 CBHE Strand 3)

Co-funded by the
European Union

Еразмус+ Жан Моне Модуль
«Ukraine-EU: Digital innovations
making connections 4 changes»
(Erasmus Jean Monnet Module #101047751-
EUDI4C)

Програмний комітет конференції

- Полозова Т.В.** доктор економічних наук, професор, ХНУРЕ, Україна.
- Соколова Л.В.** доктор економічних наук, професор, ХНУРЕ, Україна.
- Степаненко С.В.** кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
- Гришко С.В.** кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
- Колісник М.М.** кандидат наук з державного управління, доцент, ХНУРЕ, Україна.
- Кирий В.В.** кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
- Мурзабулатова О.В.** кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.
- Шейко І.А.** кандидат економічних наук, доцент, ХНУРЕ, Україна.

Голова: д.е.н., проф. Полозова Т.В.

Секретар: к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

УДК 330.46

ЕКОНОМІЧНА КІБЕРНЕТИКА

DEVELOPMENT MANAGEMENT AS A FACTOR OF ENTERPRISE SUSTAINABILITY IN THE LONG TERM

Batih V. V.

Scientific supervisor – Candidate of Economic Sciences, Associate professor
Stepanenko S. V.

Kharkiv National University of Radio Electronics,
Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security,
Kharkiv, Ukraine

e-mail: vladyslav.batih@nure.ua

The work is devoted to the study of the enterprise management system's impact on achieving sustainability parameters in the context of reformatting the mechanisms for acquiring competitive advantages. Managerial activity is presented not as a system of isolated elements of the functional hierarchy but as a set of business processes. The transformation of approaches in the management of enterprises is considered from the point of view of identifying paradigm shifts in understanding the ways and mechanisms of development, which is recognized as an impetus for the development of new research areas and the search for new management tools.

In the context of globalization of social, political, cultural, and economic processes, as well as the scientific and technological revolution, the science of management is undergoing the next stage in the search for fundamentally new forms and methods of organization. The peculiarity of modern economic development lies in the degree of competitiveness of enterprises, which is the result of the effective use of unique factors of an intangible nature. The long-term sustainability of an enterprise is mainly determined not by the quantity of available resources but by the quality of their management.

The role of the enterprise management system is unique. As an internal factor, the management system combines and coordinates the rest of the internal factors of the enterprise (financial, personnel, material, technical, and technological). In addition, external factors affect the enterprise's competitiveness only through the management system. External factors represent the constraints and opportunities in which the management system operates, strategic and operational plans are developed, and the activities of enterprises are organized, coordinated, and controlled. Thus, the management system itself is the main factor in increasing the competitiveness of enterprises; its improvement can be and, as practice shows, is often the key to high business productivity.

Peter F. Drucker understood management as a particular activity transforming an unorganized crowd into an efficient, goal-oriented, and productive group. According to Taylor, management was viewed as a scientific process emphasizing measuring and analyzing every aspect of work to

determine the most efficient production methods. Henri Fayol developed management principles that continued influencing modern management practices, such as the division of labor, the scalar chain, and one-person command. The five functions of management include planning, organizing, commanding, coordinating, and controlling [1]. Isolated elements of the functional hierarchy cannot carry out managerial activity. However, they should be represented by a set of different business processes and elements connected by a single «effective management» system.

At the present stage, ensuring the management of the development of economic entities is possible only with the awareness of paradigmatic shifts in the understanding of ways and mechanisms of development, the development of new research areas, and the search for new management tools. Interest in enterprise development problems has significantly increased in recent years, so the pace of development and the right choice of development factors are the source of ensuring the competitiveness and sustainability of the enterprise. The practice of management faced the problem of scientific support for developing enterprises of all forms of ownership. It turned out that it is not the growth of quantitative indicators of activity that is an indicator of the success of any enterprise; more often, structural changes become a source of development.

The study of the scientific and economic literature [2] allows us to conclude that the source of development is the existence of contradictions between limited economic and other resources and unlimited economic needs. Such contradictions in the system determine the speed of development processes, which is different in each system, but the trends and essence of the processes will be similar. The cyclical nature of the growth of various needs necessitates the search for new and optimization of existing resources, determination of the amount of unused reserves, and the possibility of their realization. In general, the development of the enterprise involves the achievement by the enterprise of a new profitable qualitative state, which is ensured in the process of functioning of the management mechanism.

Thus, the goal of development (the new state of the enterprise) is achieved by the transition from the existing state through the use of existing means and management elements. The achievement of enterprise development is possible if it is subject to the existing potential: innovative, financial, personnel, production, intellectual, resource, technical and technological, etc. At the scientific-theoretical level, there is a process of accumulation of facts (regarding the actual state, causes, and consequences) to determine the necessary changes for the system's transition to a higher level.

Considering the unity of theoretical and empirical approaches, at the applied level, development should be considered from the position of constant constructive changes in the short, medium, and long term. The proposed approach to understanding the essence of the «development» category allows us to cover all its characteristics' fundamental principles comprehensively. It

contributes to the validity of managerial decisions in solving problems and ensuring the efficiency of enterprise development. Any socio-economic system to which an enterprise belongs is constantly between a state of striving for progress and regressive stoppages, deviations that internal and external destructive obstacles can cause. Therefore, the objectivity of positive economic changes puts forward the need to solve the problem of enterprise development in conditions of uncertainty and dynamism of the environment.

The existing problems of developing enterprise management systems can be classified into enterprises internally, internally, and externally. The external ones include problems related to macroeconomic, political, and legal factors and the influence of enterprise development patterns. Internal problems that hinder the development of management systems include the limited financial capabilities of enterprises, resistance from top management and other personnel, the predominance of the functional approach over the process one, etc. The development of enterprises in the long term forces the management to form a system for evaluating the effectiveness of management systems and the competitiveness of enterprises. The approved system of goals and the system for assessing the degree of their achievement at enterprises, or rather, the absence or unsystematic use, are among the constraints on the development of enterprises. At the same time, in the era of globalization, the main emphasis is shifted to ensuring competitive advantages and the development of enterprises [3], which are essentially the basis of effective management.

Thus, the process of managing the development of an enterprise is cyclical and is an open system. Implementation of enterprise development at the practical level is possible only in the presence of a system of theoretical knowledge about the patterns of development, a system of principles and means of organization, and methodological tools for assessing the possibilities of implementing constructive changes in order to carry out the transition of the system to a higher quality state.

References

1. Раєвнєва О. В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 496 с.
2. Сіренко М. Ю., Цисар І. О. Конкурентне середовище підприємства суб'єкта ЗЕД: поняття, складові та методи аналізу. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 7. С. 63-65.
3. Структурні зміни як основа інклюзивного розвитку економіки України: монографія / [Бобух І. М., Кіндзерський Ю. В., Фащевська О. М. та ін.]; за ред. д.е.н. І. М. Бобух. Київ: ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», 2020. 516 с.

УДК 33:004.75

**SMART CONTRACTS: NEW APPROACHE OF PAPERLESS OFFICE
WORK MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF BLOCKCHAIN
TECHNOLOGY**

Boichenko M.

Scientific supervisor – Candidate of Economic Sciences, Associate professor
Ovsyuchenko Yu. V.

Kharkiv National University of Radio Electronics,
Department of Software Engineering,
Kharkiv, Ukraine

e-mail: matvii.boichenko@nure.ua

This work is devoted to studying principles and essence Smart Contracts in the Context of Blockchain. Blockchain technology has considerably changed how we think about secure and transparent transactions, enabling the creation of applications where multiple parties can carry out transactions without needing a trusted central authority. It was proposed consider a smart contract as a digital agreement on a blockchain network that is executed automatically upon fulfilling some terms and conditions.

What are Smart Contracts? Most popular smart contract development platforms. Where smart contracts can be used now? Advantages offered by smart contracts. How smart are Smart Contracts? A Smart Contract – sounds promising. When we meet this term in the context of blockchain technology, it seems we deal with something extra complex and futuristic.

Is it that complicated? Let's find out. Smart contracts are a kind of computer program or algorithm of certain behavior integrated into the blockchain network. If the predetermined conditions, specified by the code, are followed, it triggers the performing of a particular action or sequence of actions. For example, if you put \$5 in a ticket machine and press the «day ticket» button, it will print and dispense a certain – predetermined type of ticket.

As in a paper contract, the fulfillment of the conditions is mandatory. Only in this case, the transaction will be performed, and the users will receive the conditioned result. Once the algorithm is successfully completed and the transaction is correct, smart contracts become a part of the ledger in a blockchain network.

So, we can say that the Smart Contract is a self-executing program with «if... then» logic based on blockchain. Easy enough. However, one smart contract can include several different conditions, and one application can execute multiple smart contracts to perform a consistent set of related processes. There can be as many conditions that are necessary to execute the task successfully.

Currently, blockchain technologies supporting smart contracts are actively used for complex computing tasks that involve artificial intelligence (AI) and

machine learning (ML). This combination of technologies could be the basis for AI-enabled smart contracts and would be able to create very complex, more responsive enterprise-level smart contracts and dApps with the potential to seriously expand the capabilities of this technology, unlike simple smart contracts which can be developed manually. Most popular smart contract development platforms. Ethereum was the first platform in the world where smart contracts were used and even today it is extremely popular among developers. Ethereum now is based on the PoS consensus algorithm. Its smart contracts are written in Ethereum's own smart contract programming language - Solidity. The execution environment for smart contracts is called the Ethereum Virtual Machine (EVM) and is interoperable with other blockchains such as Solana and Avalanche, allowing developers to move their smart contracts to other platforms.

Hyperledger Fabric is an IBM enterprise-focused private blockchain platform that also supports smart contracts, or what Fabric calls «chaincode». The platform is capable of processing up to 20,000 transactions per second with no transaction fee. Hyperledger Fabric runs the code on top of Docker containers which allows a reduction in cost for smart contract applications. Fabric uses traditional high-level programming languages such as Java and Go and leverages Crash Fault Tolerant (CFT) consensus algorithm. For easier and more efficient smart contract development, it offers a set of tools, including Hyperledger Composer. The modular and versatile design of Hyperledger Fabric meets a wide range of industry use cases.

Like other next-generation smart contract platforms, Solana aims to solve scalability problems. It has a record-high speed of 65,000 transactions per second. The main reason for such high performance is that Solana uses an innovative combination of Proof of History (PoH) and Proof of Stake (PoS) consensus algorithms. A transaction fee is rather low - just \$0.00025.

Smart contracts built on Solana can be written in Rust, C++, and C. In addition, the platform is compatible with EVM, allowing developers to run Ethereum-based smart contracts in the Solana ecosystem. Where smart contracts can be used now? Smart contracts eliminate unnecessary paperwork and the cost of expensive intermediaries that are an essential part of traditional contracts, transactions, and exchanges while maintaining the transparency and traceability of the blockchain and reducing counterparty risks. These features make smart contracts a valuable tool for various use cases.

Smart contracts are an essential component of many DeFi (Decentralized Finance) applications and have already significantly influenced their evolution. DeFi applications (dApps) provide services that are alternative to the banking and finance industry – such as trading, lending, borrowing, exchange, and a range of other financial services – as well as entirely new types of products and decentralized business models that can deliver significant value to users.

Blockchain technology in the gaming industry could allow players to get more benefits from in-game purchases and asset accumulation. In games, blockchain technology is usually represented by NFTs based on smart contracts. They help, for example, to avoid developers' manipulations to induce users to make repeated purchases. The user can be sure that the previously purchased artifact will not lose its properties or in-game value after the next game update. The immutable nature of smart contracts will not permit such mischief.

Smart contracts can protect digital artists' property rights by providing transparent royalty rules. For example, the digital environment is a great platform for musicians, especially singles or beginners, to introduce their work to audiences. But low traceability, miserable payouts due to a large number of intermediaries, and long non-transparent royalty payment processes create a lot of problems. With smart contracts, musicians could be paid a certain sum every time a user pressed the play button on one of their tracks, enabling the royalty payout process to be completed in seconds instead of months, eliminating the need for unnecessary third parties and building a direct seller-consumer interaction with their fans.

In addition to the examples mentioned above, smart contracts are already used in real estate, insurance, healthcare and clinical trials, retail, supply chain management, and many other areas.

Advantages offered by smart contracts. So let's resume the benefits of smart contracts deployment: Transparency – the contract is the code, which is publicly available to view for everyone. The transparency, traceability, and immutability of data help to create a better sense of trust; Security – blockchain-based smart contracts offer a very secure and transparent way to document and automate business processes. To enhance the security of storage transactions on the blockchain, data encryption can also be used; Cost-efficiency – processes enabled by smart contracts require less human intervention and no third parties, and therefore it reduces costs; Speed – the absence of intermediaries reduces economic costs as well as time. Immediate automated execution as soon as the conditions are met saves time compared to manual and third-party contracts; Very soon, smart contracts will become even more complex and smarter, and much more widespread as people become more confident and trusting of blockchain technology.

In most team is always here to help you leverage all the benefits of smart contracts. We have chosen Hyperledger Fabric platform to provide the highest level of data protection, reduce costs and make customers' business processes smarter.

References

1. What Are Smart Contracts? Types, Benefits, and Tools. URL: <https://www.spiceworks.com/tech/innovation/articles/what-are-smart-contracts/>.
2. Blockchains for Business Process Management – Challenges and Opportunities. URL: <https://www.researchgate.net/publication/316076240/>.

FUNCTIONING OF MODERN MARKETS IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSFORMATION

Dolina K. A.

Scientific supervisor – Doctor of Economic Sciences, professor Polozova T.V.

Kharkiv National University of Radio Electronics,

Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security,

Kharkiv, Ukraine

e-mail: karyna.apiekisheva@nure.ua

This work defines the impact of digital technologies on modern markets and business models, the examples of digital transformation in various industries, such as fintech, transportation, and hospitality, the necessity for companies to adapt to digital changes to remain competitive and the opportunities presented by digital transformation and a focus on innovation to ensure business success.

Digital technologies are transforming the modern world in various ways, impacting all spheres of societal life, including business practices and interactions with markets. Digital transformation has become a key concept defining the change in approaches and strategies in business aimed at utilizing digital technologies to create new or modify existing business processes, culture, and customer experiences, fostering such changes in both business and market contexts.

The issue of the impact of digital technologies on modern markets and business models has been studied by numerous researchers, including Yu. Romanenkov, V. Pasichnyk, N. Veretennikova, M. Nazaruk, A. Leheza [1], I. Kolupaieva, I. Sheiko, T. Polozova [2] and others.

Digital transformation is a set of strategies and practices aimed at utilizing digital technologies to achieve competitive advantages and improve the efficiency of business processes. It involves integrating digital technologies into all aspects of organizational activities, from interacting with customers to optimizing internal processes.

The digital impact on markets manifests itself in various aspects of the modern economy. One of the obvious transformations is the change in consumer behavior. The internet and mobile technologies enable consumers to make purchases online, check reviews, compare prices, and receive personalized recommendations. This forces companies to adapt to new customer expectations and provide a convenient online experience for consumers.

The digital economy significantly transforms traditional business processes. Achieving the most advanced levels of digitization in the economy leads to a fundamental transformation of the production relations of participants, resulting in the integration of production and services into a single digital (cyber-physical) system, where:

- all elements of the economic system are present simultaneously in the form of physical objects, products, and processes, as well as their digital copies (mathematical models);
- all physical objects, products, and processes become part of an integrated IT system due to the presence of digital copies and the element of «connectivity»;
- through the existence of digital copies, all elements of the economic system continuously interact with each other in a near-real-time mode, simulate real processes and forecasted states, ensuring continuous optimization of the entire system.

Digitization also affects companies' business models. For example, many enterprises are transitioning to a subscription model, where customers pay for continuous access to services or products. This ensures stable revenue and increases customer loyalty. Examples of such an approach include video and audio streaming platforms, cloud services for data storage, and other services.

In particular, companies utilizing digital technologies may rethink their business processes and strategies. Examples of this include companies like Uber and Airbnb, which use digital technologies to create platforms that connect people and resources in new ways. This leads to changes in traditional industries such as transportation and hospitality and creates new opportunities for entrepreneurs.

The digital impact continues to grow, so companies need to be aware of associated changes to remain competitive. To succeed in today's business environment, enterprises must be prepared for constant change and learning. They should actively explore and adopt new digital solutions and prioritize personalization and meeting consumer needs.

Therefore, digital transformation opens up boundless opportunities for business development, but it requires flexibility, openness to change, and a constant drive for innovation from enterprises. Those who embrace these new possibilities can become leaders in the digital market and ensure a successful future for their business.

References

1. Romanenkov Yu., Pasichnyk V., Veretennikova N., Nazaruk M., Leheza A. Information and Technological Support for the Processes of Prognostic Modeling of Regional Labor Markets. *Proceedings of the 8th International Conference on «Mathematics. Information Technologies. Education»* (MoML&T&DS-2019). Volume I: Main Conference. Shatsk, Ukraine, June 2-4, 2019. P. 24-34.
2. Kolupaieva I., Sheiko I., Polozova T. Digital Transformation in the Context of Sustainable Development of European Countries. *Problemy Ekorozwoju – Problems of Sustainable Development*. 2024. 19(1): pp. 89-103.

УДК 351:331.5-056.24

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАЙНЯТОСТІ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Гнатенко М. М.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: maryna.hnatenko@nure.ua

The article is devoted to the theoretical substantiation of ways to modernize the state policy of employment of persons with disabilities. Also consider correcting the current imperfect mechanism of this policy. The study suggests recognizing disability as a social phenomenon, not a medical one. The scientific work examines and analyzes the social model of disability, analyzes the goal of modern state policy regarding persons with disabilities. The need to achieve a certain balance between the principles of humanity and economic efficiency is determined. To solve these urgent problems, a set of measures is proposed. A direct relationship between international standards in the field of employment of persons with disabilities and national employment mechanisms is derived.

В Україні протягом тривалого періоду політика щодо осіб з інвалідністю базувалася на принципах їх ізоляції та надання матеріальної компенсації. Це призвело до відсутності у суспільства розуміння їх проблем, недостатньої готовності матеріально-технічної, соціальної, фінансової та правової бази для вирішення цих питань, а також недостатньої активності самих осіб з інвалідністю у прийнятті активної життєвої позиції. За даними Державної служби статистики України, наразі в Україні проживає 2,61 млн осіб з інвалідністю (за винятком Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей). Із них 240 591 осіб належать до I групи, 900 478 осіб – до II групи та 1 306 151 особа – до III групи. Проте в країні наразі відсутня статистика кількості працездатних осіб з інвалідністю у віці працездатності. Зокрема серед осіб з інвалідністю молодого віку лише третина має роботу.

Таким чином, однією з ключових проблем, з якими стикаються особи з інвалідністю, є проблема безробіття, що зумовлює актуальність проблеми працевлаштування цієї категорії населення. Фізичні бар'єри стають перешкодою у пошуку роботи для осіб з інвалідністю. Деякі проблеми у професійній інтеграції осіб з інвалідністю виникають через розбіжності в законодавстві та відмінне ставлення суспільства до цієї категорії громадян. З іншого боку, велика частина відповідальності за розв'язання проблем зайнятості осіб з інвалідністю покладена на роботодавців, при цьому держава обмежує фінансову та податкову підтримку для цієї сфери діяльності. Таким чином, незацікавленість роботодавців у прийнятті на

роботу осіб з інвалідністю, в багатьох випадках, є результатом недоліків у законодавстві, регулюючому ці питання.

Загострення проблеми спричинюється повільним економічним зростанням та демографічною ситуацією, де важко утримувати людей, які потребують опіки держави через загальне старіння суспільства та низьку народжуваність. Додатковим викликом стало працевлаштування учасників операції Об'єднаних сил на сході України, які отримали інвалідність під час виконання військового обов'язку. Також потребують підтримки в працевлаштуванні особи з інвалідністю, які виїхали з зони проведення операцій на сході України.

У цьому контексті стає важливим теоретико-методологічне обґрунтування шляхів модернізації державної політики зайнятості осіб з інвалідністю та вдосконалення існуючого механізму цієї політики.

Важливими теоретико-методологічними засадами нашого дослідження є визнання інвалідності як соціального, а не медичного явища, розгляд державної політики в сфері зайнятості осіб з інвалідністю як складової соціальної політики, а також розуміння взаємозв'язку між міжнародними стандартами прав осіб з інвалідністю та національними політиками держав у цій сфері. При цьому визнання соціальної сутності інвалідності передбачає розуміння цього явища як результату непристосованості соціального середовища до особливих потреб осіб з інвалідністю.

Соціальна модель інвалідності, відмінно від медичної, яка, тим не менше, має свої плюси, чітко вказує на етап поетапного переосмислення поняття інвалідності. Це включає відмову від стереотипних підходів та намагання розглянути можливості оптимальної адаптації осіб з інвалідністю до соціуму за їх власний рахунок, а також перегляду ставлення суспільства до цієї категорії громадян.

Зміни в філософії інвалідності значно вплинули на державну політику стосовно осіб з інвалідністю. Сучасна державна політика відносно цієї категорії громадян ставить за мету, по-перше, забезпечити їхню участь в економічному і соціальному житті суспільства, акцентуючи увагу на стимулюванні працевлаштування та участі на ринку праці. По-друге, гарантувати стабільний дохід, щоб особи з інвалідністю можливо були жити гідно.

Утім, формування сучасної політики зайнятості для осіб з інвалідністю, так і для населення загалом, неможливе без досягнення балансу між принципами гуманності і економічної ефективності. Це передбачає використання взаємодоповнюючих соціальних і економічних показників при аналізі і оцінці соціальної політики. Державна політика щодо зайнятості осіб з інвалідністю є складовою частиною цілісної соціальної політики, в якій розглядаються питання зайнятості населення та роль осіб з інвалідністю у соціальній системі з їхніми правами та обов'язками. Зайнятість осіб з інвалідністю визначається їх участю в

трудовій діяльності та вражає рівень задоволення їхніх особистих потреб в оплачуваних робочих місцях і одержанні доходу.

Державне управління зайнятістю осіб з інвалідністю полягає у розробці та реалізації комплексу заходів державними органами та управлінням. Мета цих заходів – сприяння повній, продуктивній та вільно обраній зайнятості інвалідів. Цей комплекс включає різноманітні аспекти, такі як економічне, соціально-психологічне, законодавче, програмно-цільове, фінансово-податкове вплив, організаційно-управлінську структуру і партнерство між державою і громадськістю. Визнається, що трудова діяльність грає важливу роль у процесі інтеграції інвалідів в суспільство, допомагаючи їм відчувати свою важливість як для родини, так і для суспільства в цілому. Трудова діяльність допомагає подолати наслідки інвалідності та поліпшити матеріальний стан завдяки отриманню заробітної плати. Важливо розуміти, що соціальна політика стосовно цієї групи населення призначена досягти як гуманітарних, так і економічних результатів. Це не тільки витрати, але і вигідна для держави форма інвестування суспільних ресурсів.

Методологічно важливо враховувати взаємозв'язок між міжнародними стандартами в сфері зайнятості інвалідів та національними механізмами працевлаштування. Визначення цих механізмів визначається рядом факторів, таких як правові, програмно-цільові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, соціально-психологічні і механізми державно-громадського партнерства. Стосовно цих механізмів країни мають можливість обирати стратегії в залежності від соціально-економічних умов та моделей соціальної політики, таких як ліберальна, консервативна чи соціал-демократична. Важливо, щоб національна політика відповідала міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Богданов С., Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. 2017. 40 с. URL: <https://parlament.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf>

2. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: Національна доповідь. Міністерство праці та соціальної політики України, Науково-дослідний інститут соціально-трудових відносин Мінпраці України. К. 2013. С. 121. URL: <http://mlsp.kmu.gov.ua/document/156474/st.doc/>

3. Півторак М.В., Пасічник Н.С., Цвид-Гром О.П., Хомчук О.П. [та ін.] Соціальна інтеграція осіб з інвалідністю в контексті освітньої діяльності ВНЗ: монографія. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2018. 211 с.

URL: <http://bc-uu.com.ua/wp-content/uploads/2018/11/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B0-%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B2%D0%B0.pdf>

УДК 330.341.1:004.9

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Дзівінська А. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Пономарьов С. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: anastasiia.dzivinska@nure.ua

The introduction of innovations is a key factor in ensuring the sustainable development of enterprises. Innovations allow enterprises to adapt to changes in the economic environment, improve products and processes, attract new customers and markets, increase competitiveness and production efficiency.

Стійкий розвиток – найважливіша характеристика підприємств, які у нестабільному середовищі. Якщо промислове підприємство стабільно розвивається, воно має переваги у залученні інвестицій, отриманні кредитів, впровадженні науково-технічних нововведень, виборі постачальників та привабленні кваліфікованих кадрів. При цьому промислове підприємство не входить у конфлікт із державою, суспільством та екосистемою, бо своєчасно та в повному обсязі сплачує податки, платежі, внески, гідну заробітну плату, дивіденди, економить довкілля та ресурси. активність. Чим вищий рівень стійкості промислового підприємства, тим більше незалежно від несподіваних змін зовнішньої ситуації, отже, нижчий ризик банкрутства і зупинення діяльності [1].

Дослідженням питання інноваційного розвитку підприємства, характеристики факторів, що на нього впливають займається багато вітчизняних і зарубіжних вчених: Адаменко О.А., Волощук Л.О., Готра В.В., Егоров П.В., Шакура О.А., Кобрин Л.Й., Мельник Л., Морозова С.А., Русінко М.І., Соколюк С.Ю., Уткіна Ю.М. і Остапюк Б.Я. та інші. Незважаючи на значні зрушення в цій галузі, її подальше вивчення потребує використання нових підходів, що враховують сучасні трансформації.

У сучасних умовах інноваційний розвиток компаній грає основну роль інноваційному розвитку всієї економіки. Значення інноваційного розвитку у сучасній економіці України неможливо переоцінити. Адже завдяки інноваційному шляху розвитку, можна досягти економічного зростання в найближчому та стратегічному майбутньому. В даний час на ринку створено відносно жорстке конкурентне середовище, тому компанії повинні мати досить сильні та стійкі конкурентні переваги. Інноваційний розвиток відповідно до сучасних умов праці є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку будь-якої організації, незалежно від виду діяльності. Для забезпечення інноваційного розвитку компанії необхідно зосередити увагу на виявленні та оцінці факторів цього розвитку. Слід пам'ятати, що у інноваційний розвиток впливає безліч чинників, підтримують інноваційний розвиток чи перешкоджають

впровадженню інновацій [2]. У більшості випадків рекомендується розділити їх на дві групи: зовнішні та внутрішні фактори, що впливають. До зовнішніх факторів належать фактори, що впливають на інноваційний розвиток середовища підприємства. До таких факторів належать: політична ситуація в країні, рівень економічного зростання країни, наявність зовнішніх джерел фінансування, національна та міжнародна правова база, податкова політика, науково-технічний прогрес у країні, екологічна ситуація у країні, національні та міжнародні програми екологічної безпеки тощо.

Внутрішні чинники – це чинники, що впливають на інноваційний розвиток у компанії. До них належать: організаційні цілі, створені задля реалізації стратегічних заходів; інноваційний потенціал компанії; наявність фахівців з економічної безпеки та функціональних підрозділів.

Інновації та новітні технології на етапі розвитку світової економіки не тільки визначають економічне зростання країн, а й виступають індикаторами рівня економічного добробуту суб'єктів світового господарства. Економічна сутність концепції переходу на шлях інноваційного розвитку полягає в тому, що головними факторами економічного розвитку стають знання та науково-технічний прогрес; по-друге, необхідно якнайшвидше адаптувати стратегії інноваційного розвитку до специфіки конкретної країни; по-третє, велике значення для національної економіки має розвиток інфраструктури постіндустріального суспільства. Створення механізму інноваційного розвитку є пріоритетним для економік всіх без винятку країн, оскільки є джерелом отримання додаткових конкурентних переваг на світовому ринку [3].

Забезпечення сталого розвитку суспільства виявляється у досягненні цільових систем (соціальних, економічних, технічних та екологічних) на основі послідовного застосування принципу відповідальності перед суспільством. Прибуток у цьому разі не є основною метою, досягнення якої мають бути спрямовані управлінські дії. Вона є однією з економічних цілей та виконує важливу функцію, а саме виступає засобом досягнення всієї системи цілей.

Список використаних джерел

1. Волощук Л. О. Інноваційний розвиток промислового підприємства: сутність та проблеми аналітичного забезпечення в умовах індикативного управління. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 75-79.
2. Уткіна Ю. М., Остапюк Б. Я. Інноваційний розвиток у механізмі забезпечення глобальної конкурентоспроможності підприємств. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. С. 167-173.
3. Гросул В. Я., Жилякова О. В. Сутність та особливості формування антикризової стратегії підприємства в умовах VUCA-світу. *Бізнес Інформ*. 2015. С. 393-399.

ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Чемеренко А. А.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: anna.chemerenko@nure.ua

This work analyzes business support in Ukraine. What problems faced the business before the full-scale invasion. Understands how the war affected the business situation as a whole. The importance of business support for the economy of Ukraine. How the government helps to strengthen the economy of the country through the support of entrepreneurs. It tells about grants operating in Ukraine, from the government and investors, and how their introduction affects business and the country's economy as a whole. Analyzes what expectations the Ukrainian government has for the further development of business in Ukraine.

Проблеми з бізнесом існують в кожній країні. Особливо це загострюється під час воєнних дій. З початком війни підтримувати власну справу стало набагато важче. Значна кількість приватних підприємців зазнала чималих збитків ще за часів епідемії Covid-19 [1]. Повномасштабне ж вторгнення завдало нового удару. Після 24 лютого 2022 року активізувався процес закриття бізнесів: у середньому щомісяця закривалося по 13 тисяч суб'єктів господарювання.

А от динаміка створення нових підприємств значно відставала. З березня по серпень 2022 року було зареєстровано 63 406 нових фізичних осіб-підприємців. Водночас до середини липня кількість закритих підприємств перевищувала кількість нових. І лише в серпні ситуація змінилася в позитивний бік: кількість нових суб'єктів господарювання склала 23 104, вдвічі перевищивши показник закритих бізнесів [2].

Та ця динаміка не може вважатися чіткою ознакою відновлення економіки й поліпшення ситуації в бізнесі. Підприємці все одно потребували й потребують підтримки, особливо – початківці. Невизначеність та економічна криза, необхідність допомагати фронту, втрата колишніх зв'язків, постачальників, клієнтів, зниження купівельної спроможності населення – ось реалії сьогодення. Однозначно, держава повинна була реагувати на ці запити. Проблема потребувала рішення.

У 2023 році стартувала державна програма, за якою підприємці можуть отримати фінансування власної справи «єРобота». Цей проєкт передбачає надання українцям грантів для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та навчання.

Держава інвестувала 7 млрд грн в розвиток малого та середнього бізнесу через гранти від початку дії урядової грантової програми єРобота. Грантові кошти на започаткування або розширення власної справи вже отримали понад 13 тисяч українців [3].

У нинішніх умовах економіка України має достатній потенціал для розвитку. Кабінет міністрів очікує, що оборонні видатки наступного року майже повністю будуть покриті коштом податків і зборів. Такі очікування базуються на макропрогнозі уряду щодо розвитку економіки та зростанні ВВП України у 2024 році на 5 %. Прогнозується зростання експорту на 7,5 % і зменшення імпорту на 5,5 %. Щоб ці прогнози стали реальністю в таких складних обставинах життєво важливо, аби бюджет працював для розвитку бізнесу. Перш за все влада хоче, щоб український бізнес активніше брав участь у забезпеченні потреб держави. Купувати вітчизняне – це стимулювати свою, а не чужу економіку. Це важливо як на побутовому рівні, коли купуєш одяг чи продукти в магазині, так і під час підготовки великих закупівель через тендери.

Міністерство економіки постійно покращує систему публічних закупівель, щоб не лише ефективніше витратити кошти бюджету, а й залучити більше українського бізнесу до виконання робіт та послуг для держави.

Перший віце-прем'єр-міністр України наголосила, що до 40% коштів з купівлі українських товарів повертається через сплачені податки назад. Що є дуже корисним для економіки, на відміну від закупівлі іноземних товарів.

Розвиток МСБ в Україні відбувається незважаючи навіть на повномасштабну війну. Після стрімкого падіння економіки в 2022 році, вже через рік бізнес почав зростати, відкриваються нові фірми, підприємства, повертаються до стабільної праці вже існуючі компанії. Нові інвестиції, гранти і фінансування сприяють підтримці ініціатив бізнес-спільноти. Проте залишаються проблеми із нестабільною державною політикою, тиском з боку держустанов тощо. Представники української бізнес-спільноти налаштовані оптимістично – 36% планує збільшення бізнесу у наступному році, тож, за умови створення сприятливих умов, ці плани є цілком реальними.

Список використаних джерел

1. Steblak D., Panas K. Impact of the Covid-19 Pandemic on International Business. Herald UNU. International Economic Relations And World Economy. 2023. No. 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-48-13> (date of access: 26.02.2024).
2. Економічний фронт України Як український бізнес працює під час війни. Оpendатабот. URL: <https://opendatabot.ua/war>.
3. eРобота: інвестиції держави в розвиток бізнесу через гранти зросли до 5,5 млрд грн. gov.ua. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/yerobota-investytsii-derzhavy-v-rozvytok-biznesu-cherez-hranty-zrosly-do-55-mlrd-hrn>.

ТЕОРІЯ «НЕВИДИМОЇ РУКИ» А. СМІТА

Харченко В. В.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: vladyslav.kharchenko2@nure.ua

This article delves into Adam Smith's «invisible hand» theory, exploring its merits, drawbacks, and ongoing significance. As a cornerstone of the global market economy, the theory underscores the innate capacity for self-regulation, positing that markets can operate efficiently without direct governmental interference. Nevertheless, this assertion holds only partially true, as the absence of economic oversight can lead to market imbalances, including the emergence of monopolies and disparities.

Теорія «невидимої руки», яку вперше сформулював великий економіст XVIII століття Адам Сміт, стала не лише краєвидом його власної економічної філософії, але й ключовим поняттям для розуміння взаємодії суспільних сил у сучасному світі. Визначаючи «невидиму руку» як механізм, який автоматично веде до гармонії та благополуччя завдяки індивідуальним прагненням, Сміт зробив значний внесок у розвиток економічної думки та розуміння ринкової економіки. Завдяки зростанню міжнародних економічних зв'язків та взаємозалежності країн, ця ідея набула нового розуміння та впливу на світову економіку. Актуальність цього концепту особливо виявляється в контексті глобальних проблем, таких як економічна нестабільність, вирівнювання доходів та вплив технологічних інновацій на зайнятість. У наш час, коли технології об'єднують нас і змінюють спосіб виробництва та споживання, розуміння впливу індивідуальних дій на колективний добробут стає критично важливим. Таким чином, аналіз теорії «невидимої руки» в контексті сучасних викликів не лише допомагає краще зрозуміти природу ринкових відносин, а й визначити шляхи вдосконалення економічних стратегій у світлі нових реалій [1].

Цю ідею Адам Сміт вперше висловив у своїй книзі «Теорія моральних почуттів» 1759 року, а пізніше розглянув більш детально в своїй праці «Дослідження природи та причин багатства народів» 1776 року. Ця концепція є базовим принципом теорії раціонального вибору, яка стверджує, що люди будуть приймати рішення на основі своїх особистих інтересів та вигід. Використання метафори «невидимої руки» служить для пояснення тих таємничих сил, які залишаються непомітними, але впливають на економічні рішення людей. У рамках цього концепту Сміт вказав, що люди діють відповідно до своїх власних інтересів, що у підсумку сприяє загальному економічному благополуччю. Ця теорія часто

використовується як основа для підтримки ідеї вільного ринку, але деякі в минулому вказували, що вона іноді розуміється невірно. А. Сміт вважав, що інтереси великих капіталістів вступають у конфлікт з інтересами суспільства: капіталісти прагнуть отримувати високий прибуток, що призводить до корупції та збіднення суспільства. В іншому випадку, розподіл праці підвищує виробничий потенціал фабрики, але водночас погіршує інтелект, ініціативу та характер робітників. В уривку про «невидиму руку» Сміта зазначено лише, що вона працює «у цьому, як і в багатьох інших випадках» – не завжди, навіть не переважно [4].

Також ця ідея тісно пов'язана з економікою *laissez-faire*, що передбачає мінімальне втручання держави в економіку і вільний хід подій. Виходячи з цих принципів, оскільки люди діють за власними інтересами, це породжує потребу в попиті та пропозиції, що, в свою чергу, може сприяти створенню конкурентоспроможного та стійкого ринку. Без втручання держави ринки саморегулюються відповідно до вподобань та дій споживачів. Хоча теорія «невидимої руки» Сміта й досі актуальна, вона також потрапила під пильну увагу під час Великої рецесії та фінансової кризи 2008 року. Пандемія, економічні коливання та бум криптовалют знову розпалили дискусію про роль уряду в регулюванні ринку [2].

Візьмемо для прикладу мале підприємство, яке зазнає жорсткої конкуренції. Щоб зміцнити свої позиції на ринку, воно вирішує інвестувати в кращі матеріали для виробництва та знизити ціни. З одного боку, це робиться в інтересах самого бізнесу (збільшення продажів, завоювання частки ринку). З іншого боку, «невидима рука» ринку вступає в дію, адже тепер споживачі отримують доступ до більш доступних, але якісніших товарів.

Ще одним прикладом дії «невидимої руки» є ланцюгова реакція, що виникає, коли роздрібна компанія намагається задовольнити споживчий попит. Уявімо, що будівельний магазин прогнозує зростання попиту на інструменти для догляду за подвір'ям. У відповідь на це він замовляє відповідні товари у виробника. Виробник, у свою чергу, зв'язується з дистриб'ютором сировини, щоб гарантувати наявність необхідних матеріалів. У цьому ланцюжку кожна організація діє виключно в своїх інтересах. Окремо взяті дії кожного учасника можуть здаватися незначними, але «невидима рука» ринку координує їх, спрямовуючи ресурси на виробництво кінцевого продукту [3].

Проте, критики стверджують, що концепція того, що індивіди, які діють в інтересах власного зиску, автоматично досягатимуть соціального оптимуму, є недостатньою, і навпаки, це призводить до негативних зовнішніх ефектів, економічної та соціальної нерівності, жадібності та експлуатації. Зазначається, що конкуренція, яку керує невидима рука, може завершитися монополізацією і концентрацією економічної влади, що є небажаним для суспільства.

Інші критики зауважують, що концепція ґрунтується на припущенні, що виробники можуть легко переключатися з виробництва одного типу товару на будь-який інший, враховуючи його відносну прибутковість в конкретний момент. Однак це не враховує великих витрат на такий перехід і ігнорує можливість, що люди можуть займатися бізнесом, який їм подобається або який передається в сім'ї, незалежно від його прибутковості.

Окрім цього, згідно з принципами теорії, індивідуальні рішення, спрямовані на вигоду, мають допомагати автоматично утворювати оптимальні умови для економічної діяльності. Однак, коли обіцяна прибутковість в певному секторі стає загальною тенденцією, це може призвести до перенасичення цієї сфери, внаслідок чого втрачається її привабливість для нових учасників. Це може призвести до нерівноваг у ринкових умовах, збільшення конкуренції та, з рештою, до виникнення проблем, таких як зменшення прибутковості чи нестабільність на ринку. Отже, в контексті ідеї «невидимої руки», важливо враховувати можливі наслідки переходу між секторами та вплив такого руху на саморегулюючий механізм ринку [3].

На основі дослідження теорії «невидимої руки» Адама Сміта можна зробити висновок, що ринкові механізми та саморегуляція економіки відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного розподілу ресурсів та досягненні загального економічного благополуччя. Проте, в сучасному світі, де виникають нові виклики, необхідно розглядати її як теоретичний фундамент, адаптуючи до конкретних умов та потреб для забезпечення сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Invisible hand. Corporate Finance Institute. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/what-is-invisible-hand/> (дата звернення: 04.03.2024).

2. Lockert M. The invisible hand: a concept that explains hidden economic forces in the market. Business Insider. URL: <https://www.businessinsider.com/personal-finance/invisible-hand> (дата звернення: 04.03.2024).

3. Majaski C. What is the invisible hand in economics? Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/i/invisiblehand.asp#:~:text=The%20invisible%20hand%20is%20a%20metaphor%20for%20how,%20in%20a,about%20their%20own%20well-being.> (дата звернення: 04.03.2024).

4. Schlefer J. Today's most mischievous misquotation. The Atlantic. URL: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1998/03/todays-most-mischievous-misquotation/377072/> (дата звернення: 04.03.2024).

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Нуреддін Хусейн Хашем

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Українаe-mail: khussein.nureddin@nure.ua

Today's dynamically developing socio-economic landscape and rapid scientific and technological progress are driving the inevitable digitalization of all spheres of life, including both the national and global economy. This process, in addition to fundamental changes in business and market functioning, brings a set of new challenges and prospects that require careful analysis and a systematic approach.

Сучасний соціально-економічний ландшафт, що динамічно розвивається, та стрімкий науково-технічний прогрес зумовлюють невідворотну цифровізацію всіх сфер життя, включаючи як національну, так і світову економіку. Цей процес, окрім кардинальних змін у веденні бізнесу та функціонуванні ринків, несе в собі комплекс нових викликів та перспектив, які потребують ретельного аналізу та системного підходу.

Важливо підкреслити, що цифровізація економіки не є однорідним явищем, а характеризується як позитивними, так і негативними аспектами.

Переваги активного впровадження інформаційних технологій:

1. Економічна сфера:

- суттєве прискорення різноманітних економічних операцій, що веде до підвищення загальної рентабельності та конкурентоспроможності;
- оптимізація бізнес-процесів за рахунок автоматизації рутинних завдань;
- розширення можливостей для ведення онлайн-торгівлі та розвитку електронної комерції;
- зменшення витрат на ведення бізнесу за рахунок економії часу та ресурсів;

2. Державне та муніципальне управління:

- підвищення прозорості та підзвітності влади за рахунок відкритості інформації;
- створення більш зручних та доступних державних і муніципальних послуг для громадян;
- зменшення корупції та бюрократії за рахунок автоматизації процесів;
- підвищення рівня довіри громадян до влади.

3. Інформаційний простір:

- необмежений доступ до інформації з будь-якої теми мовою, що цікавить;
- можливість вільного обміну інформацією та знаннями;

- створення нових форм освіти та самоосвіти;
- підвищення рівня обізнаності та освіченості населення.

4. Комунікація:

- можливість доносити інформацію до мільйонів людей по всьому світу за лічені секунди;
- підтримка постійного зв'язку з друзями, родиною та колегами;
- розвиток нових форм ділового спілкування;
- створення віртуальних спільнот за інтересами.

5. Інші переваги:

- підвищення рівня життя населення;
- стимулювання інновацій та розвитку нових технологій;
- збереження навколишнього середовища за рахунок зменшення використання паперу та інших ресурсів.

При цьому всі перераховані вище позитивні аспекти можуть бути розглянуті і з іншого боку:

1. Кіберзлочинність.

Зростання швидкості та доступності економічних операцій в Інтернеті, хоча й стимулює торгівлю та економічне зростання, також супроводжується зростанням кібершахрайства та крадіжок коштів. Це негативно впливає на економічний розвиток як окремих країн, так і світового співтовариства. Для боротьби з цією проблемою необхідні спільні зусилля на міжнародному рівні, включаючи удосконалення законодавства, посилення кібербезпеки та підвищення обізнаності населення про ризики кібершахрайства.

2. Дезінформація.

Відкритість інформації, безумовно, є важливим фактором розвитку демократії та вільного суспільства. Проте, неправильне тлумачення інформації, особливо в публічному просторі, може мати небезпечні наслідки. Дезінформація та фейкові новини можуть призвести до зниження рівня правової та фінансової грамотності населення, а також до розпалювання ворожнечі та конфліктів. Для вирішення цієї проблеми важливо розвивати критичне мислення та медіаграмотність населення, а також підтримувати доступ до якісних джерел інформації.

3. Зловживання особистими даними.

Активне використання Інтернету веде до передачі великих обсягів особистих даних, які не завжди безпечно зберігаються. Це може призвести до зловживань з боку недобросовісних операторів, крадіжок особистих даних, шахрайства та інших проблем. Для захисту персональних даних необхідні чіткі нормативно-правові акти, а також жорсткий контроль за їх дотриманням.

4. Недосконалість самоконтролю.

Самоконтроль інформації, що розміщується в Інтернеті, є важливим інструментом для захисту дітей та молоді від шкідливого контенту. Проте, самоконтроль не може бути панацеєю. Недостатнє нормативно-правове та

організаційне регулювання може призвести до зловживань з боку власників сайтів та онлайн-платформ, а також до поширення шкідливої інформації, яка може негативно вплинути на виховання молодого покоління.

5. Деградація інтелекту.

Заміна мозкової активності технологіями може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, технології можуть допомогти людям з обмеженими можливостями та звільнити час для більш творчої та інтелектуальної діяльності. З іншого боку, заміна мозкової активності технологіями може призвести до деградації та зниження інтелектуального рівня людей. Це може мати негативні наслідки для розвитку суспільства в цілому. Тому важливо використовувати технології розумно, не дозволяючи їм повністю замінити людську активність.

Насамкінець важливо зазначити, що лише за умови консолідації та співпраці всіх зацікавлених сторін – держави, комерційних і некомерційних організацій, органів влади, громадянського суспільства та населення – можливо подолати виклики цифрової економіки та стимулювати соціально-економічний розвиток України.

Список використаних джерел

1. Мурзабулатова О. В., Полозов О. Б., Салай М. В. Фінансово-економічна безпека підприємства в умовах цифрової трансформації. Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2023. С. 356-361.

2. Мандич О., Бабко Н., Лищенко М., Харчевнікова Л. Цифрова трансформація та новітні комунікації як платформа для стійкого розвитку бізнесу. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2022. № 4. С. 15-19. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-6-2>.

3. Якушко І. Сутність та особливості цифрової трансформації. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 4(28). С. 75-82. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/262608>.

4. Тищенко Д. Цифрова трансформація як драйвер розвитку економіки. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 4 (04). С. 38-45. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.4-7>.

5. Полозова Т.В., Іванов І. О. Використання цифрових інструментів в системах управління містами: досвід країн ЄС та перспективи для України. Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2023. С. 324-335.

УДК 330.88:[339.14:338.46]

ЕКОНОМІКА СПІЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

Москальова М. С.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Гришко С.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

In this thesis, I have explored the concept of the sharing economy, which is a large aspect of the current socio-economic environment. The sharing economy uses digital platforms to exchange, use and reuse resources between consumers and suppliers. The main feature is direct interaction between them, bypassing traditional hierarchical structures. The peer-to-peer (P2P) model allows participants to exchange without intermediaries, distributing power and control among all participants. Sharing relationships are based on mutual trust and reputation, which contributes to the development of a business based on joint participation. Prospects for the development of the sharing economy include the expansion of the model and its impact on the global economy, as well as obstacles to development in different countries, including Ukraine. The basis of the sharing economy mechanism is the development of an Internet platform and the visualization of reputational capital, which creates a system of distributed trust. The prospects for the development of this model promise an increase in the impact on the economy and society, regardless of the influence of government agencies or corporations, given the importance of trust and consumer feedback.

Економіка спільного використання або шерингова економіка – це соціально-економічна система, за якої споживачі беруть участь у створенні, виробництві, розподілі, торгівлі та споживанні товарів і послуг. Ці системи використовують цифрові платформи, щоб сприяти розподілу, спільному використанню та повторному використанню надлишкової ємності активів. Особливість цієї системи в тому, що вона сприяє прямій взаємодії між споживачами та постачальниками, обходячи традиційні ієрархічні структури.

Шерингова економіка базується на принципі «рівний-рівному» (P2P – peer-to-peer), яка означає, що взаємодія відбувається без посередництва централізованої влади або організації. У моделі P2P споживачі та постачальники можуть безпосередньо здійснювати обмін товарів або послуг одне з одним без будь-яких посередників. Основна відмінність між класичними ієрархічними моделями і новими P2P моделями полягає в способі організації та керування взаємодією між учасниками. У класичних моделях ієрархічної організації є чітко визначені ланцюжки командування та контролю, де рішення приймається вищими посадовими особами та керівниками. У P2P моделях влада та контроль розподіляються між усіма учасниками мережі, що сприяє більшій гнучкості, інноваціям та взаємодії.

У 2010 році Рейчел Ботсман та Рю Роджерс, співавтори книги «What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption», визначили концепцію спільного споживання. Вони описали нову бізнес-модель, яка має потенціал революціонізувати споживання товарів і послуг. Автори визначають такі характерні риси, як зміна поведінки користувача, застосування соціальних мереж та онлайн платформ як засіб комунікації, інтеграція виробників та споживачів, поширення інформаційних технологій, та рушійні сили розвитку, як пірингові соціальні мережі, онлайн платформи для просування компаній, криза та економічні проблеми надвиробництва [1].

Згідно з дослідженнями В. Кукса, шерингові відносини базуються на взаємній довірі, яка дозволяє приймати на себе позитивні наміри інших, з метою задоволення певних очікувань, таких як відгуки, огляди та оцінки, уникаючи при цьому певної міри ризику. В. Кукса також наголошує, що будь-яка платформа шерингу ґрунтується на ключових принципах, таких як взаємна довіра, спільне використання ресурсів та попит на послуги за вимогою (принцип «рівний – рівному»), що лежать в основі розвитку бізнесу на засадах спільної участі.

Основою механізму існування шерингової економіки виступає розвиток інтернет-платформ та візуалізація репутаційного капіталу. Це призводить до створення цілої системи розподіленої довіри, де учасники оцінюють поведінку один одного за допомогою рейтингів за певними критеріями. Цифрова трансформація рейтингової системи через використання пошукових систем дозволить створювати репутаційні рейтинги не лише в шеринговій економіці, а й у всій соціально-економічній системі в цілому.

У концепції шерингової економіки важливе місце відводиться спільній участі у бізнес-моделях, таких як «бізнес – бізнес» і «бізнес – споживач». При цьому підприємствам відкриваються можливості відігравати провідну роль у досягненні спільних соціальних результатів за допомогою технічних і нормативних стандартів, через посилену співпрацю з державним сектором і громадськістю. В цьому контексті шерингова економіка є новою інформаційно-економічною моделлю, яка спрямована на перетворення економіки капіталу з пасивного стану на активний за рахунок використання різноманітних механізмів спільного володіння, оренди, лізингу тощо. Основою шерингу є поведінкова економіка, де споживач не диктує умови, а відповідає на надані послуги [2].

За оцінкою експертів, в Китаї, одному з світових лідерів в сфері шерингової економіки, в перспективі до 2025 року, поширення цієї бізнес-моделі буде забезпечувати ВВП на рівні 1,5-2% на рік. Ця динаміка свідчить тільки про те, що дана країна має усі шанси стати важливим учасником в провадженні шерингової економіки у світ. Шерингова економіка поширюється по усім країнам світу з величезною швидкістю. Експерти McKinsey, прогнозують, що до 2025 року половина світової

економіки буде задіяна в спільних моделях використання товарів і послуг. За оцінкою PricewaterhouseCoopers (PwC) ринок шерингової економіки здатен вирости до 335 млрд дол. США до 2025 року, при тому, що в 2014 році її обсяг оцінювався в 14 млрд дол. США. Це зростання призведе до появи нових функцій та можливостей, а також до нового рівня розвитку економіки [1, 3].

Одним із перших значних проєктів, який використовує шерингову бізнес-модель, є Airbnb. Ця платформа пропонує послуги з оренди житла для подорожуючих, бізнес-подорожей, яхтингу та інших потреб. Оцінка Airbnb складає 30 млрд дол. США, що вже перевищує ринкову капіталізацію мережі готелів Hilton, яка становить близько 25,5 млрд дол. США. Варто відзначити, що мережі Hilton знадобилося 93 роки, щоб побудувати 600 тисяч готельних номерів, тоді як Airbnb досягла подібного рівня всього за чотири роки.

В Україні також поступово поширюється ця бізнес-модель, але процес створення та реалізація нових проєктів у сфері шерингової економіки має несистемний характер. Це пов'язано з наявністю економічних, політичних, технологічних, правових, соціальних та психологічних бар'єрів, які призупиняють зміну споживчих цінностей у цифровій економіці [4].

Отже, шерингова економіка відкриває нові можливості співпраці між споживачами та постачальниками, забезпечуючи пряму взаємодію та обходячи традиційні ієрархічні структури. Модель P2P сприяє більшій гнучкості та інноваціям, розподіляючи владу та контроль між усіма учасниками мережі. Перспективний розвиток шерингової економіки гарантується тим, що вона виникла на основі природного еволюційного процесу та буде надалі розширюватися і розвиватися, незалежно від впливу уряду або дій корпорацій.

Список використаних джерел

1. Осецький В., Краус Н., Краус К. Шерингова економіка: діалектичний розвиток реципрокного обміну в умовах віртуальної реальності та цифрової трансформації. *Економічна теорія*. 2021. № 2. 5-27.

2. Панченко Є., Самойленко А. Глобальні тренди розвитку шерингової економіки в контексті соціалізації. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1 (38) С. 40-54.

3. Краус Н. М., Краус К. М., Осецький В. Л. Шерингова економіка: інституціональний модус, універсумність і новелізація розвитку підприємництва на віртуальних цифрових платформах. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8786/> (дата звернення: 30.03.2024).

4. Краус К. М., Краус Н. М., Голубка С. М. Шерингова економіка: цифрова трансформація підприємництва на шляху до індустрії 4.0. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9139> (дата звернення: 30.03.2024).

УДК 351.82(477)

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Іванов Д.С.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: dmytro.ivanov3@nure.ua

Recognizing the complexity of economic relationships and dependencies, it becomes evident that effective long-term functioning of the economy is unattainable without government influence. In the context of war, Ukraine's regulatory policy aims at supporting the economy in at least same status as it was before war, using all available resources for military needs. The Ukrainian government has implemented various measures, including streamlining procurement systems and adopting regulations to support agricultural producers during the conflict. Additionally, there is a focus on social and financial support for nearly all citizens and entrepreneurs.

Необхідність державного втручання в економіку стає ще очевиднішою в контексті накопиченого історичного досвіду. За весь період цивілізації, не було прикладів економічних систем, що не були під деяким впливом держави, хоча ступінь і зміст втручання були різними. Економіка, яку можна схарактеризувати як складну сукупність зв'язків та залежностей, без впливу держави ефективно функціонувати в довгостроковій перспективі не може. Передумови державного втручання в економічні процеси пов'язані з розвитком процесу усупільнення виробництва; появою важливих економічних, соціальних, екологічних проблем; наявністю «неспроможностей (провалів) ринку» – коли ринкові механізми не забезпечують ефективний розподіл економічних ресурсів.

Регуляторна політика виявляється не лише ключовою, але й стратегічно необхідною для країни, особливо в період воєнного стану. В умовах Світової війни, Сполучене Королівство, під керівництвом Уїнстона Черчилля, приймало рішення про введення воєнного господарства, в рамках якого держава мала контроль над різними аспектами економіки. Це включало централізоване регулювання цін, виробництва та споживання, а також активну мобілізацію промисловості для потреб військових зусиль.

Порівняно з цим, у сучасності, наприклад, в Україні під час конфлікту на сході країни, державні влади вживають заходів для регулювання економіки в умовах військових дій. Це включає в себе запровадження особливих економічних програм, контроль за експортно-імпортними операціями та здійснення централізованої розподілу ресурсів для

забезпечення потреб армії та збереження стабільності в економіці. Приклади таких економічних програм в сучасній Україні, і буде проаналізовано в роботі.

Головною метою регуляторної політики в умовах війни, стала підтримка економіки на довоєнному рівні і недопускання ще більших економічних втрат, використання наявних ресурсів для військових потреб, при цьому не на заваду цивільному сектору економіки. Уряд спростив систему закупівель, зупинивши програму Prozorro [1].

З перших днів війни влада чи не щодня наголошувала тому, що питання продовольчої безпеки є критичним як для України, так і для всього світу. Кабінет Міністрів зі свого боку ухвалив низку постанов для підтримки українського агросектору та сільськогосподарських товаровиробників. Так, для пришвидшення ввозу продуктів з-за кордону та скорочення бюрократії Кабінет Міністрів дозволив імпортерам не перекладати українською мовою маркування харчових продуктів як для продажу, так і для гуманітарної допомоги. Також виробники харчування у разі зміни рецептури продукту можуть не оновлювати маркування, однак мають зазначити на упаковці інформацію про наявність складників-алергенів.

Кабінет Міністрів одразу запровадив систему, за якою подання інформації про пошкоджену та знищену нерухомість – кожен українець, нерухомість якого зруйнували росіяни, може повідомити про це через «Дію». Компенсація в такому разі буде надаватися автоматично, оскільки повідомлення прирівнюється до відповідної заяви. Соціальна підтримка також проявлялася у соціальним виплатами переселенцям, військовим, довгий час тарифи на комунальні послуги залишалися на довоєнному рівні.

Щодо фінансової підтримки, то урядом проводиться модернізація програми «Доступні кредити 5-7-9%» [2] для реалізації запиту на фінансування переробних підприємств та бізнесу, які працюють на деокупованих територіях, зважаючи на складні умови, в яких перебувають такі підприємства. Держава має надати фінансову підтримку бізнесу, який відновлюється після деокупації. Крім того, розглядається потреба диференціювати деокуповані території за рівнем ризику; можливість надавати кредити підприємствам, які мають заборгованість за раніше отриманими кредитами; можливість скасувати заставу як основну умову кредитування. Ще одним інструментом фінансової підтримки бізнесу є грантова підтримка. Зокрема, це гранти за програмою «Конкурентоспроможна економіка України»: у партнерстві з Міністерством економіки України USAID пропонує гранти на підтримку безперервності та відновлення бізнесу [3] сумою від 600 тис. грн до

1,2 млн грн. Як наслідок, в Україні станом на 29 грудня 2023 року зареєструвалося 304 тисячі нових ФОПів. Цей показник навіть більше на 7 % ніж у 2021 році. Але показники з відкриття компаній все ще менші ніж у довоєнний час, так за 2023 рік відкрилося тільки 37297 компаній, коли за 2021 рік було зареєстровано 56267 нових бізнесів. Ці показники показують, що підтримка держави допомагає економіці не стагнувати, а повертатися на довоєнний рівень, тобто головна мета уряду частково виконується.

Таким чином, розуміння необхідності регулювання з боку держави в економіку визначається історичним досвідом, де відсутність впливу держави на економічні системи є непримітною. В умовах війни, державне регулювання в економіку України стало стратегічним, зосереджуючись на підтримці економіки та використанні ресурсів для військових потреб, при цьому уникненні завдань шкоди цивільному сектору. Уряд прийняв комплекс заходів, включаючи спрощення системи закупівель та підтримку агросектору. Додатково, впроваджено соціальну підтримку та фінансові інструменти, такі як модернізація програми «Доступні кредити» та гранти для відновлення бізнесу на деокупованих територіях. Завдяки діям уряду, малі бізнеси стають все більш популярними у країні, що в перспективі поверне економіку України на довоєнний рівень і вище.

Список використаних джерел

1. Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану: Постанова КМУ від 28.02.2022 № 169: станом на 15 листопада 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-п#Text> (дата звернення: 02.03.2024).

2. Мінфін: За тиждень підприємці отримали 1124 пільгових кредитів на 4,02 млрд грн за програмою «Доступні кредити 5-9%». Урядовий портал. 2022. URL: <https://cutt.ly/UKXFLx8>. (дата звернення: 02.03.2024).

3. Від 600 тис. грн до 1,2 млн грн грантів на підтримку безперервності та відновлення бізнесу пропонує USAID / Міністерство економіки України. URL: <https://t.me/mineconomdevUA/1419>. (дата звернення: 02.03.2024).

УДК 330.131.7:[658.15:005.934]

ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РИЗИКУ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Мороз М. Ю.

Науковий керівник – ст. викладач Курденко О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: moroz.maksym1@nure.ua

This work examines the significance of precise economic risk evaluation in fortifying the financial and economic security of businesses. Through a comprehensive analysis, we explore methodologies for enhancing the accuracy of risk assessment and its impact on organizational resilience. Our study underscores the pivotal role of precise risk management in guiding strategic decisions and resource allocation amidst market volatility. Additionally, we discuss the potential integration of advanced technologies to further refine economic risk forecasting and mitigation strategies. Overall, our findings contribute to understanding how precision in economic risk assessment is essential for ensuring business stability and sustainable growth in dynamic economic landscapes.

Сучасне бізнес-середовище пов'язане з різними видами ризику, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства. В Україні багато ризиків пов'язаних з російським вторгненням, при цьому їх доволі складно передбачити, але від цього не зменшується важливість їхнього оцінювання, а також керування. З огляду тема цієї роботи актуальна, оскільки розкриває багато питань щодо ризик-менеджменту організацій.

Одними з перших на необхідність врахування ризику та невизначеності при побудові економічних моделей вказали Джон фон Нейман і Оскар Моргенштерн. В цей же час результати досліджень намагаються застосувати на практиці. У 1940 р. державна британська авіакомпанія вперше в історії почала збирати статистику авіаційних випадків і катастроф за спеціально затвердженим стандартним форматом.

Ризик-менеджмент – це система управління ризиками, яка включає в себе стратегію та тактику управління, направлені на досягнення основних бізнес-цілей банку. Сучасна економічна наука представляє ризик як вірогідну подію, в результаті настання якої можуть відбутися позитивні, нейтральні або негативні наслідки. Якщо ризик припускає наявність як позитивних, так і негативних результатів, він відноситься до спекулятивних ризиків. Якщо ж наслідки негативні, або відсутні взагалі, такий ризик іменується чистим.

Система ризик-менеджменту є важливою частиною системи економічної безпеки бізнесу. Економічна безпека підприємства – це

комплекс заходів, що сприяють підвищенню фінансової стійкості господарських суб'єктів, які захищають їхніх комерційні інтереси від впливу різних негативних процесів (кризових явищ) в економіці країни, нелегальної та кримінальної конкуренції, промислового шпіонажу, неплатоспроможності партнерів та інші. Ця система передбачає багатогранний підхід, який інтегрує оцінку ризиків, стратегії їх зменшення та адаптивне реагування на мінливі економічні умови. Загалом, система економічної безпеки бізнесу нерозривно пов'язана з точним прогнозуванням та управлінням економічними ризиками.

У ризик-менеджменті прийнято виділяти кілька ключових етапів:

- виявлення ризику і оцінка ймовірності його реалізації і масштабу наслідків, визначення максимально-можливого збитку;
- вибір методів та інструментів управління виявленим ризиком;
- розробка ризик-стратегії з метою зниження ймовірності реалізації ризику і мінімізації можливих негативних наслідків;
- реалізація ризик-стратегії;
- оцінка досягнутих результатів і коригування ризик-стратегії.

Прогнозування економічних ризиків є важливою складовою процесу прийняття стратегічних рішень для бізнесу, урядів та фінансових установ. Воно передбачає виявлення, оцінку та прогнозування потенційних загроз економічній стабільності, включаючи такі фактори, як волатильність ринку, геополітичну напруженість, регуляторні зміни та макроекономічні тенденції. Точні прогнози економічних ризиків дозволяють бізнесу та політикам передбачати та пом'якшувати потенційні загрози, покращуючи процес прийняття стратегічних рішень та розподілу ресурсів. Ідентифікація та кількісна оцінка економічних ризиків дозволяє організаціям впроваджувати стратегії управління ризиками, такі як диверсифікація, хеджування або страхування, щоб захиститися від несприятливих наслідків.

Варто зазначити, що передові технології пропонують безліч інструментів і методів, які можуть значно покращити прогнозування економічних ризиків. Сучасні алгоритми можуть аналізувати величезні обсяги історичних даних і даних у реальному часі, щоб виявити закономірності, кореляції і тенденції, які можуть вказувати на економічні ризики, що насуваються. Алгоритми машинного навчання, такі як нейронні мережі та випадкові ліси, можуть самостійно навчатися на основі даних і з часом підвищувати точність прогнозування. Крім того, удосконалені імітаційні моделі, такі як моделювання за методом Монте-Карло, можуть генерувати тисячі можливих майбутніх сценаріїв на основі ймовірнісних припущень, надаючи уявлення про потенційний вплив різних факторів економічного ризику на портфелі та інвестиції.

Не слід забувати й про сучасні інструменти візуалізації даних можуть перетворювати складні набори даних на інтерактивні інформаційні панелі та візуалізації, дозволяючи зацікавленим сторонам з першого погляду отримати уявлення про ризики та тенденції. Використовуючи ці передові технології, бізнес, фінансові установи та політики можуть покращити свої можливості прогнозування, моніторингу та пом'якшення економічних ризиків, підвищуючи загальну стійкість та швидкість прийняття рішень у все більш нестабільному та невизначеному економічному середовищі.

Прогнозування економічних ризиків є багатограним процесом, який вимагає поєднання кількісних і якісних методів, вирішення різних проблем, таких як якість даних, складність і невизначеність. Хоча жодна модель прогнозування не може усунути всі ризики або передбачити майбутнє з упевненістю, надійні системи оцінки ризиків дають можливість особам, які приймають рішення, більш ефективно орієнтуватися в нестабільному економічному середовищі та використовувати можливості, пом'якшуючи при цьому загрози. Постійно вдосконалюючи методи прогнозування та впроваджуючи інновації, зацікавлені сторони можуть підвищити свою стійкість та адаптивність у постійно мінливій глобальній економіці.

Список використаних джерел

1. Бортнікова Є. В. Історія походження та сутність понять «ризик», «ризик-менеджмент» та «операційні ризики». *Ефективна економіка*. 2012. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1336>.
2. Ризик менеджмент як інструмент управління ризиками | EDIN. EDIN. URL: <https://edin.ua/rizik-menedzhment-chi-shho-take-upravlinnya-rizikami/> (дата звернення: 18.02.2024).
3. Бабайлов В., Курденко О. Від ризик-менеджменту до ризик-економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-46> (дата звернення: 20.02.2024).
4. Стешенко О. Д. Ризикологія: навч. посіб. Харків, 2019. 180 с.

**ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ:
ЦИФРОВІ КРОКИ ДО НОВОГО МАЙБУТНЬОГО**

Пивоваров М. О.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: maksym.pyvovarov@nure.ua

Ukraine and the European Union cooperate in the field of digital innovation to support economic growth, increase competitiveness and modernization. Digital technologies such as IT, artificial intelligence, IoT and blockchain play a key role in this process, improving productivity, reducing costs and enabling new areas of business. Cooperation with the EU promotes the exchange of experience and technologies, which increases competitiveness and contributes to stability. Efforts in digital transformation contribute to improving the quality of life of citizens and the efficiency of public administration. Continuation of cooperation in the digital sphere is important for the further development of Ukraine and its position in the international context.

У контексті відносин між Україною та Європейським Союзом цифрові інновації відображають процес впровадження та розвитку нових технологій та практик, спрямованих на підтримку економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності та модернізацію промисловості та публічних послуг. Важливими аспектами є зміцнення демократії та забезпечення соціально-економічної стабільності.

В Україні цифрові інновації є важливим каталізатором економічного та соціального прогресу. Впровадження цифрових технологій, таких як інформаційні технології, штучний інтелект, Інтернет речей (IoT), блокчейн тощо, сприяє підвищенню продуктивності, зменшенню витрат та розвитку нових сфер бізнесу. Крім того, цифрові інновації можуть покращити якість життя громадян через доступ до якісних медичних послуг, освіти, транспорту та інших сфер.

Співпраця з Європейським Союзом може сприяти обміну досвідом, технологіями та найкращими практиками в цифровій трансформації. Розширення інтеграції України у цифровий один ринок ЄС може стати додатковим стимулом для розвитку української економіки та підвищення її конкурентоспроможності на міжнародному рівні. Така співпраця також може покращити демократію, підвищити рівень прав людини та забезпечити стабільність в регіоні.

Основні напрями співпраці та досягнення, це: Цифрова інфраструктура, освіта і кадри, громадянські сервіси, безпека і кіберзахист (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні напрями співпраці та досягнення Україна-ЄС

Напрямок	Конкретний напрямок співпраці	Досягнення
Цифрова інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток широкополосного інтернету; мобільного зв'язку; - розбудова цифрових платформ та інфраструктурних проєктів; - стимулювання інвестицій в цифрову інфраструктуру 	<ul style="list-style-type: none"> - Україна отримала значну підтримку від ЄС у розвитку широкополосного інтернету; - співпраця з ЄС сприяла розгортанню мереж 4G та 5G в Україні; - Україна активно реалізує проєкти з розробки цифрових платформ, таких як електронні документообіги та цифрові платформи для державних послуг; - ЄС надає фінансову підтримку та стимулює інвестиції в розвиток цифрової інфраструктури в Україні
Цифрова освіта і кадри	<ul style="list-style-type: none"> - програми підвищення кваліфікації; - партнерства з університетами та освітніми установами; - підтримка стартапів та ІТ-підприємств; - створення інноваційних освітніх програм 	<ul style="list-style-type: none"> - ЄС фінансує програми підвищення кваліфікації в галузі ІТ; - Україна співпрацює з університетами та освітніми установами ЄС для обміну досвідом у сфері цифрової освіти та створення спільних програм навчання з акцентом на сучасні ІТ-технології; - ЄС надає фінансову підтримку для розвитку та росту молодих ІТ-підприємств та стартапів; - впроваджуються інноваційні освітні програми в сферах ІТ
Цифрові громадянські сервіси	<ul style="list-style-type: none"> - електронне врядування та документообіг; - онлайн-платформи державних послуг; - електронні медичні сервіси; - цифрові інструменти для взаємодії громадян і влади 	<ul style="list-style-type: none"> - активно розвиваються системи електронного врядування, а саме електронні портали; - розвиток онлайн-платформ для надання різноманітних державних послуг громадянам та бізнесу; - впроваджуються системи електронного зберігання медичної інформації та доступу до медичних послуг онлайн; - Україна активно впроваджує цифрові інструменти для залучення громадськості у процеси прийняття рішень та управління
Цифрова безпека і кіберзахист	<ul style="list-style-type: none"> - обмін досвідом та експертизою; - підвищення кваліфікації фахівців; - розвиток кіберзахисту в державних структурах; - створення правових механізмів; - міжнародне співробітництво 	<ul style="list-style-type: none"> - Україна співпрацює з ЄС у проведенні тренінгів, семінарів та робочих груп з питань кіберзахисту; - Україна розвиває програми підвищення кваліфікації для фахівців у галузі кіберзахисту; - Україна створює спеціалізовані центри кіберзахисту та забезпечує їх необхідними ресурсами та інфраструктурою; - Україна розробляє та впроваджує відповідні правові механізми та стандарти у галузі кіберзахисту; - Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами у сфері кібербезпеки

У співпраці між Україною та Європейським Союзом у галузі цифрової інфраструктури, цифрової освіти та кадрів, цифрових громадянських сервісів та цифрової безпеки досягнуті значні успіхи, що відображається у впровадженні новітніх технологій, підвищенні якості життя громадян та покращенні ефективності державного управління. Спільна робота допомогла зміцнити партнерство між країнами, сприяючи модернізації України та зміцненню її позицій на міжнародній арені. Продовження цієї співпраці є важливим для подальшого розвитку та вдосконалення цифрового сектору в Україні, забезпечення стабільності та зростання країни в цифровому віці.

Список використаних джерел

1. Україна 2030e – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>.
2. Шляхи імплементації європейської політики впровадження цифрових технологій: монографія / [К. В. Єфремова, О. В. Шаповалова, М.Г. Хаустова та ін.]; за ред. К. В. Єфремової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2022. 272 с.
3. На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: довірчі послуги. Дослідження політики в контексті імплементації Додатку XVII-3 Угоди про асоціацію. Д-р Андрій Дресвянніков. Київ. 2021. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/07/ucep_report_trust_service_6.06.2021.pdf
4. Мурзабулатова О.В., Полозов О.Б., Салай М.В. Фінансово-економічна безпека підприємства в умовах цифрової трансформації. Функціонування соціально-економічних систем в контексті цілей сталого розвитку: колективна монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Полозової. Харків: ХНУРЕ, 2023. С. 353-361.

УДК 339.138

РОЗРОБКА МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Москальова М. С.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Соколова Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: maryna.moskalova1@nure.ua

In a competitive business environment, the development of an enterprise is inextricably linked to the marketing strategy that determines its success in the market. This thesis discusses the key aspects of marketing strategy, including target market selection, customer value creation, and product promotion. The author describes the stages of strategy development, including the analysis of consumer and competitor needs, as well as the choice of product and pricing policies. Focusing on marketing objectives, two main groups of strategies are considered – product and market strategies, providing examples of each approach. Differentiation, specialization, and cost-cutting strategies are also covered.

У сучасному змагальному бізнесовому середовищі успіх підприємства тісно пов'язаний з маркетинговою стратегією, яка відіграє ключову роль у визначенні його цілей та завдань на різних ринках і відносно кожного продукту, враховуючи конкурентну ситуацію та попит споживачів. Маркетингова стратегія підприємства представляє собою систему дій, що включає вибір цільового ринку, створення для товарів споживчої цінності, ефективне просування товарів на ринку та успішний їх збут [1, 2].

Стратегія маркетингу є найважливішою функціональною стратегією підприємства, оскільки вона покликана забезпечити обґрунтування його цілей і завдань на кожному окремому ринку /сегменті ринку стосовно кожного виробу з урахуванням особливостей конкуренції і попиту споживачів [2, 3].

Розробка стратегії маркетингу пов'язана з ретельним вивченням особливостей попиту потенційних покупців, їхніх потреб і цінностей, а також з аналізом головних конкурентів, їхнього асортименту та способів взаємодії на ринку. Маркетингова стратегія також враховує оптимальний вибір товарної і цінової політики, ефективне створювання та використання торговельних мереж, а також формування позитивного іміджу свого товару і переконування потенційних покупців у його перевагах. Усе це спрямовано на досягнення стратегічних цілей підприємства, яке визначає, які товари, на які ринки і в яких обсягах варто виводити для досягнення поставлених завдань. Стратегія розробляється на тривалий термін, з огляду на ситуацію на ринку та можливості підприємства.

Маркетингові цілі стосуються двох ключових аспектів підприємницької діяльності: товару та ринку (або його окремого сегмента). З цього випливають дві основні групи маркетингових стратегій: стратегії стосовно продукту та стратегії стосовно ринку. Перша група включає стратегію диференціації, стратегію спеціалізації на вузькому сегменті ринку та стратегію зниження витрат. Друга група включає стратегію експансії, стратегію поступового звертання бізнесу, стратегію виходу з ринку, стратегію продовження бізнесу на ринку [3, 4].

Стратегія диференціації полягає у виокремленні товарів фірми як унікальних, що призводить до формування автономного попиту на них. Реалізація такої стратегії базується на застосуванні методів диференціації, що забезпечує високу якість продукції, надійність в експлуатації, технологічне лідерство, комплексне обслуговування (забезпечення продукції супутніми послугами).

Стратегія спеціалізації на вузькому сегменті (стратегія зниження витрат) пов'язана з використанням переваг продукції фірми на обмежених сегментах ринку. Ця стратегія може включати поступовий перехід до менш прибуткових та привабливих сегментів ринку.

Стратегія зниження витрат може бути реалізована через економію на виробництві, оптимізацію технологій, використання дешевих джерел сировини. Ці варіанти стратегій можуть використовуватись як ізольовано, так і в різних комбінаціях.

Під час розробки стратегії маркетингу використовуються різні моделі, серед яких можна виділити дві групи: формальні та матричні моделі [1, 3].

До першої групи відносяться такі моделі, як: модель конкурентної переваги (М. Портера); модель накопиченого досвіду; модель життєвого циклу товару.

Друга група представлена такими моделями, як: модель продукту-ринку (матриця І. Ансоффа); метод (модель) Бостонської консалтингової групи (БКГ); метод (модель) Джі/МакКінсі; модель Hofer/Schendel; метод PIMS; модель компанії Шелл (модель Shell/DPM); метод ADL [1, 3].

Для розробки ефективної маркетингової стратегії підприємство повинне притримуватись певному алгоритму дій. На першому етапі проводиться стратегічний маркетинговий аналіз бізнесу, включаючи SWOT-аналіз (аналіз сильних і слабких сторін, можливостей та загроз), ефективність маркетингу, конкурентів та споживачів або цільової аудиторії. На основі аналізу визначається місія та цілі підприємства, проводиться оцінка бізнес-середовища, сегментація та позиціонування продуктів, «портфельний» аналіз для розробки стратегій для багатопрофільних підприємств. Наступним етапом визначаються стратегії щодо кожної складової комплексу маркетингу «4Р» підприємства: товару, ціни, збуту та комунікації. Здійснюється оцінка розроблених стратегій з використанням відповідних критеріїв. Підбираються ресурси та

розглядається кон'юнктура ринку для визначення найбільш вдалого напряму реалізації маркетингової стратегії. Останнім етапом, після узгодження, є реалізація маркетингової стратегії підприємства та обов'язковий контроль виконання запланованих заходів. За необхідністю проводиться коригування окремих складових для досягнення маркетингових цілей підприємства та успішної реалізації його стратегії маркетингу.

Багатопланові дії з реалізації короткострокових завдань визначають тактичний маркетинг. Його завдання полягає у розпізнаванні і задоволенні потреб споживачів, розробці та впровадженні продуктів відповідно до ринкової ситуації. Важливі аспекти тактичного маркетингу включають: планування виробництва, організацію збуту та управління цінами, ефективне використання маркетингових комунікацій та контроль за процесами виробництва і обслуговування. Основною метою тактичного планування є забезпечення активності всіх працівників підприємства та зміцнення їхньої ініціативності. Тактика маркетингу підлягає систематичній перевірці та адаптації до змін у ринкових умовах для досягнення успіху на короткостроковій перспективі.

Отже, успіх підприємства на ринку нерозривно пов'язаний з ефективною маркетинговою стратегією, що враховує конкурентну ситуацію та потреби споживачів на різних цільових сегментах. Розробка такої стратегії базується на детальному аналізі споживчого попиту та конкурентного середовища. Вибір стратегії стосовно продукту або ринку визначається залежно від цілей підприємства та умов ринку. Окрім стратегічного планування, ефективна тактика маркетингу грає важливу роль у досягненні короткострокових цілей та забезпеченні активності всіх працівників підприємства.

Список використаних джерел

1. Котлер Ф., Армстронг Г. Основи маркетингу. Діалектика. 2020. 880 с.
2. Маркетинг: навч. посіб. / Н. Іванечко, Т. Борисова, Ю. Процишин [та ін.]; за ред. Н. Р. Іванечко. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. 180 с.
3. Соколова Л. В., Верясова Г. М. Маркетинг: навчальний посібник для студентів усіх форм навчання спеціальності 051 Економіка / Упоряд.: Л. В. Соколова, Г. М. Верясова. Електронне видання. Харків: ХНУРЕ, 2024. 279 с.
4. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг: навч. посіб. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 347 с.

УДК 659.113:658.15

БРЕНД-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОДИН ЗІ СПОСОБІВ ПІДТРИМКИ СТАБІЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Мороз М. Ю.

Науковий керівник – ст. викладач Курденко О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: moroz.maksym1@nure.ua

This work explores the fundamental role of brand management in driving sustainable financial development within businesses. By shaping consumer perceptions and fostering loyalty, effective brand management establishes a foundation for long-term success. It highlights the significant impact of brand equity on revenue growth, profitability, and market share. Ultimately, the findings underscore the strategic imperative for businesses to prioritize brand management as a key driver for enduring financial stability and growth in today's competitive marketplace.

Споживачі дуже часто роблять вибір, в залежності від ставлення до бренду продукції, в такому випадку ціна може грати менш значущу роль. Для довготривалого розвитку фірма має розвивати свій бренд, щоб зайняти більшу частину ринку, збільшити розмір доходів тощо. З огляду на це, буде актуальним дослідити як бренд-менеджмент може вплинути на фінансову стійкість бізнесу.

Брендинг є однією із найважливіших складових маркетингу, а також створення й просування торгових марок для формування довгострокової переваги. За допомогою маркетингових і рекламних технологій брендинг бореться не просто за споживача, а за його емоції, за його прихильність до товару, за його душу й лояльність.

В економічній літературі тривають дискусії з приводу того, чи можна ототожнювати поняття «бренд» і «торгова марка», але більшість фахівців дотримується такого розподілу: бренд – асоціації, образ товару, що існує у споживача; це «якісна» торгова марка, що має репутацію у покупців і добре продається протягом тривалого часу; тобто це, радше, маркетингове поняття, ніж юридичне.

Процес управління брендом складається з таких елементів:

- фундаментальні та прикладні маркетингові дослідження;
- прийняття рішення щодо створення нового бренду;
- ринкова стратегія бренду, позиціонування;
- побудова й тестування бренду;
- виведення нового бренду на ринок;
- середній цикл управління брендом та розробка стратегії управління активами торгової марки;
- зняття бренду з ринку.

Процес розвитку бренду носить безперервний характер: навіть після того, як він починає самостійно працювати на ринку та приносити прибуток, необхідно здійснювати його оновлення, яке викликане змінами ринкового середовища та споживацького сприйняття. Концепція брендингу виникла у рамках північноамериканської школи маркетингу як практичне направлення. Вважається, що вперше система управління брендом була запропонована та використана у компанії Procter&Gamble на початку 30-х рр. співробітником на ім'я Нік МакЕлрой, який був відповідальним за торгіву марку мила «Самау».

Сильний бренд – це не просто впізнаваність; він резонує зі споживачами, викликаючи довіру та лояльність. Процес управління брендом передбачає стратегічну розробку та підтримку позитивного іміджу бренду. Це, в свою чергу, впливає на те, як споживачі сприймають компанію, її продукти та послуги.

Капітал бренду, нематеріальний актив, що представляє собою додану вартість, яку бренд привносить у продукт чи послугу, має відчутні фінансові наслідки. Компанії з сильним капіталом бренду часто встановлюють преміальні ціни, отримують вищу норму прибутку та залучають більшу клієнтську базу. Ця позитивна кореляція між силою бренду та фінансовими показниками підкреслює важливість стратегічного управління брендом. Інвестиції у створення та підтримку сильного бренду можуть не принести негайної фінансової вигоди, але вони створюють підґрунтя для довгострокового успіху. Добре керований бренд стає цінним активом, який з часом приносить дивіденди, сприяючи сталому фінансовому розвитку.

Отже, управління брендом – це не периферійний аспект бізнесу, а ключовий елемент, який може суттєво вплинути на фінансову траєкторію компанії. Зв'язок між сильним брендом і стабільним фінансовим розвитком проявляється у сприйнятті споживачами, лояльності та загальній вартості, яку бренд приносить бізнесу. У міру того, як компанії орієнтуються в складних умовах сучасного ринку, стратегічний фокус на управлінні брендом стає ключовим фактором довгострокового успіху та процвітання.

Список використаних джерел

1. Сенишин О. С., Кривешко О. В. Маркетинг: навч. посіб. Львів, 2020. 347 с.
2. Безрукова Н. В., Свічкарь В. А. Особливості бренд-менеджменту в транснаціональних корпораціях. *Ефективна економіка*. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2748>.
3. Бабайлов В., Курденко О. Від ризик-менеджменту до ризик економіки. *Економіка та суспільство*. 2022. № 46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-46> (дата звернення: 20.02.2024).

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ткаченко А. Г.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Полозова Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: andrii.tkachenko@nure.ua

The main aspects of the innovative development of the enterprise are defined: creation of an innovative culture, consideration of customer opinions and market research, investment in research and development, cooperation and partnership, monitoring and evaluation of results. The main directions of innovative development of industrial enterprises are proposed: introduction of digital technologies, development of green technologies, development of new materials and production technologies, development of flexible production systems.

Інновації є важливим фактором і каталізатором розвитку промислових підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Швидкі темпи науково-технічного прогресу, зміни у споживчих уподобаннях та конкурентному середовищі обумовлюють необхідність для підприємств у постійному удосконаленні своїх процесів, продукції та послуг.

Теоретико-методичні аспекти інноваційного розвитку підприємств досліджувалися у роботах багатьох науковців, серед яких: Т.В. Полозова [1, 2], Л.В. Соколова [3] Ю.О. Романенков [4], І.А. Шейко [5] та інші. Проте неоднозначність авторських підходів обумовлюють необхідність подальшого наукового пошуку в області визначення напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств.

Метою дослідження є визначення напрямів інноваційного розвитку промислових підприємств.

Інновації дозволяють підприємствам створювати нові продукти, процеси та послуги, оптимізувати виробничі процеси, підвищувати якість продукції та залучати нових клієнтів. Однак, інноваційний розвиток вимагає не лише ідеї, але і правильної стратегії, ресурсів та відповідної культури на підприємстві. Загалом до ключових аспектів інноваційного розвитку підприємства можна віднести:

- створення інноваційної культури (має бути створено сприятливе середовище для висловлення нових ідей працівниками, експериментів та вдосконалення; це передбачає стимулювання інновацій, організацію креативних робочих просторів, проведення тренінгів з розвитку співпраці);
- урахування думки клієнтів та ринкові дослідження (вивчення потреб клієнтів і аналіз ринку допомагає підприємству виявити можливості для інновацій);

– інвестування в дослідження та розвиток (необхідно виділяти достатні ресурси на створення та розвиток нових продуктів, технологій та процесів; це передбачає створення дослідницьких відділів, партнерство з університетами, використання грантів або інших джерел фінансування);

– співпраця та партнерство (співпраця з іншими підприємствами, університетами, дослідницькими центрами є джерелом нових ідей, технологій та можливостей);

– моніторинг та оцінка результатів (важливо постійно відслідковувати та оцінювати результати реалізації інноваційних проєктів, щоб вчасно коригувати стратегію розвитку).

Інноваційний розвиток підприємства є складним та багатогранним процесом, що вимагає системності, стратегічного мислення та постійного вдосконалення. Але він є також ключем до стійкого зростання у сучасному бізнес-середовищі.

Основні напрями інноваційного розвитку промислових підприємств наведено на рис. 1.

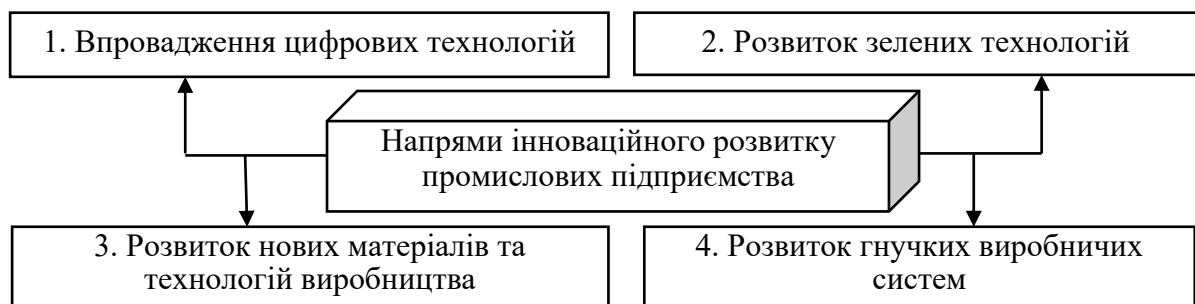

Рисунок 1 – Основні напрями інноваційного розвитку промислових підприємств

Цифрова трансформація є необхідністю для ефективного функціонування промислових підприємств. Впровадження Інтернету речей (IoT), штучного інтелекту, аналітики даних та автоматизації процесів дозволяє підприємствам оптимізувати виробничі процеси, зменшувати витрати та підвищувати якість продукції.

Світова увага до проблеми зміни клімату створює попит на екологічно чисті технології. Тому промислові підприємства активно впроваджують виробничі процеси, що мінімізують негативний вплив на довкілля, зокрема, використання відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів CO₂ та використання біорозкладних матеріалів.

Промислові підприємства постійно працюють над розробкою нових матеріалів, що були б легкими, міцними, ефективними та екологічно чистими. Також велика увага приділяється розробці нових технологій виробництва, що дозволять знизити витрати і підвищити продуктивність.

Сучасні ринки вимагають від промислових підприємств швидкість та гнучкість у виробництві. Впровадження концепцій Lean та Agile дозволяє

підприємствам швидко реагувати на зміни у попиті, зменшувати час простою обладнання та підвищувати загальну ефективність виробництва.

Незважаючи на переваги, інновації також приносять свої виклики. Одним з найбільших є потреба у кваліфікованих кадрах, які можуть працювати з новими технологіями. Також важливо зберігати конкурентоспроможність в умовах швидкої зміни технологій та вимог ринку.

У результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що інновації є ключовим фактором успіху для промислових підприємств у сучасному світі. Впровадження цифрових технологій, розвиток зелених і екологічно чистих технологій, постійна робота над новими матеріалами та виробничими процесами дозволяє підприємствам підтримувати конкурентоспроможність та відповідати потребам ринку. Однак, успішна інноваційна стратегія вимагає гнучкості та здатності до постійного вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Полозова Т. В. Формування інноваційно-інвестиційного механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємства: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 592 с.

2. Havrylchenko O., Polozova T., Bilyk V., Pokanievych Y., Larionova K. Innovation-Investment Mechanism of the Economic entities Development in the Conditions of Transformational Challenges. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2023. 45(4). 343-351.

3. Sokolova L., Veriasova G., Ivanova V., Kurdenko O., Ponomarov S. Methodological providing of innovative marketing research technology. *Estudios de Economía Aplicada*. 2021. Vol. 38(4). DOI: [http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20\(1\).3990](http://dx.doi.org/10.25115/eea.v38i3%20(1).3990).

4. Samoilenko I., Romanenkov Yu., Zieiniiev T., Lebedchenko V. Innovation as a factor in the development of socioeconomic systems. In book: *Intelligent information systems for decision support in project and program management: Collective monograph / edited by I. Linde*. Riga, ISMA, 2021. pp. 231-240.

5. Шейко І.А., Ткаченко А.Г. Адаптація фірм до цифрових інновацій: орієнтація в новому економічному ландшафті. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 1 листопада 2023 р.) / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.В. Полозової. Харків. ХНУРЕ. 2023. С. 217-219.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ МАШИННОГО НАВЧАННЯ В АНАЛІЗІ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Полозов М. О.

Науковий керівник – д.т.н., проф. Романенков Ю.О.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: mykhailo.polofov@nure.ua

The significance of the use of machine learning methods in the analysis of financial markets has been studied. A review of previous studies on the use of machine learning in the analysis of financial markets was conducted. Features of the practical use of machine learning methods are determined. The main stages of using machine learning methods are considered. Machine learning methods allow investors to minimize risks and increase the profitability of their investments.

Використання методів машинного навчання в аналізі фінансових ринків стає необхідним для пристосування до економічного середовища, що швидко змінюється, та забезпечення успішних інвестиційних стратегій. Зростаюча волатильність ринків, поява нових фінансових інструментів та доступність великих обсягів даних роблять традиційні методи аналізу менш ефективними, що стимулює пошук нових підходів.

Проблематику використання машинного навчання у фінансово-економічній сфері досліджували багато науковців [1-5]. Ця область досліджень привертає увагу фахівців через потенційну можливість зменшення ризиків та збільшення прибутковості в умовах високої невизначеності. Алгоритми машинного навчання можуть ідентифікувати складні закономірності та нелінійні зв'язки, які не завжди доступні для традиційних методів, що дає можливість приймати більш обґрунтовані та рентабельні інвестиційні рішення.

Раніше проведені дослідження підтверджують ефективність методів машинного навчання у виявленні складних закономірностей на фінансових ринках [2-5]. Дослідження показали, що алгоритми машинного навчання можуть успішно прогнозувати ціни на акції, валютні курси, процентні ставки та інші фінансові показники, що робить їх цінним інструментом для аналітиків та інвесторів.

Адекватний вибір наборів даних та алгоритмів машинного навчання є ключовим етапом у розробці ефективної методології для аналізу фінансових ринків. Необхідно враховувати тип досліджуваного ринку, часовий горизонт, доступні дані та поставлені завдання, щоб підібрати оптимальні алгоритми та набори даних.

У методології слід враховувати потреби конкретного дослідження, забезпечуючи адекватність моделей і точність прогнозів. Це передбачає

вибір відповідних метрик оцінки, застосування методів регуляризації для запобігання перенавчанню та використання ансамблевих методів для покращення прогнозної здатності моделей.

Процес збору та обробки даних передбачає не лише технічну обробку, але й врахування особливостей фінансових ринків з метою уникнення спотворення результатів. Така процедура може включати очистку даних від аномалій, нормалізацію даних, обробку пропущених значень та виявлення та видалення викидів.

Контроль процесу реалізації дослідження дозволяє забезпечити надійність та об'єктивність отриманих результатів, що передбачає використання методів перехресної валідації, ранньої зупинки та повторного навчання для отримання більш стійких та узагальнених результатів.

Важливим етапом є візуалізація даних і результатів моделювання, що допомагає краще зрозуміти складні закономірності та зробити більш обґрунтовані висновки. Використання інтерактивних візуалізацій дозволяє дослідникам та інвесторам ретельно вивчити дані та отримати цінні аналітичні висновки.

Отже, машинне навчання стає все більш важливим інструментом для аналізу фінансових ринків. Методи машинного навчання дозволяють інвесторам мінімізувати ризики та збільшити прибутковість своїх вкладень. Тому подальші дослідження в цій галузі забезпечать можливість формування більш точних і рентабельних інвестиційних стратегій.

Список використаних джерел

1. Vartanian V., Romanenkov Yu., Pronchakov Yu., Zieiniiev T. Information Technology of Rational Resource Allocation in the System of Business Processes of the Organization. *Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries*. 2017. No. 2 (2). pp. 12-22.

2. Ладижець В.І., Теренчук С.А. Моделі та методи технічного аналізу фінансових ринків. *Управління розвитком складних систем*. 2021. № 48. С. 47-52.

3. Глибовець А.М., Мухопад О.О. Використання методів машинного навчання для створення аналітичної платформи нерухомості в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Комп'ютерні науки*. 2019. Т. 2. С. 32-37.

4. Мірошниченко І.В., Івлієва К.Г. Оцінювання кредитного ризику методами машинного навчання. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_12_58.

5. Бобров В.Д., Кім А.В. Прогнозування цін на ринку оренди житла з використанням методів машинного навчання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Економічна*. 2020. Вип. 99. С. 113-120.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ПІД ВПЛИВОМ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Мороз М. Ю.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Пономарьов С. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: moroz.maksym1@nure.ua

This paper explores the profound transformation of the economy catalyzed by the pervasive influence of network technologies. Through an interdisciplinary lens, it investigates the multifaceted impact of network technologies such as the internet, blockchain, and artificial intelligence on economic structures, business models, and societal dynamics. Additionally, it examines the challenges and opportunities posed by the integration of network technologies, including issues related to cybersecurity, digital inclusion, and regulatory frameworks. Ultimately, this research contributes to a deeper understanding of how network technologies are reshaping the economic landscape and shaping the future of global commerce.

Відомо, що технології та бізнес нерозривно пов'язані між собою, більш того – досягнення в галузі інформаційних технологій, зокрема мережових технологій, стали невід'ємною частиною функціонування сучасної комерції. Тому буде актуальним охарактеризувати як змінилась економіка та бізнес з появою мережових технологій.

Мережові технології – це системи та інфраструктура, які дозволяють комп'ютерам та іншим пристроям спілкуватися та обмінюватися інформацією один з одним через мережу. Приклади: Інтернет, корпоративні мережі, бездротовий зв'язок, блокчейн, «хмара» тощо.

Новітні технології перетворюються звичайну традиційну економіку у мережову. Мережова економіка – це економічна система, що характеризується широким використанням мережових технологій, таких як Інтернет та телекомунікаційна інфраструктура, для полегшення економічних транзакцій, співпраці та створення цінності. У мережовій економіці мережі відіграють центральну роль у з'єднанні людей, підприємств та установ, дозволяючи їм ефективно обмінюватися товарами, послугами та інформацією.

Роль мережових технологій в трансформації економіки надвелика, оскільки окрім створення нових явищ та процесів, відбувається і поступовий розвиток та зміна бізнесу, держави та суспільства загалом. Зокрема, можна виділити такі аспекти:

- зростає масштаб цифрової економіки;
- трансформуються традиційні бізнес-моделі;
- розвивається зв'язок та співпраця;

– генерування величезних обсягів даних тощо.

Тим не менш, хоча мережеві технології пропонують величезні можливості для економічного зростання та інновацій, вони також створюють виклики, пов'язані із загрозами кібербезпеці, цифровим розривом та складнощами регулювання. Забезпечення рівного доступу до мережевих технологій і подолання цифрового розриву залишається найважливішим пріоритетом для запобігання збільшенню соціально-економічної нерівності та забезпечення інклюзивного економічного розвитку.

Вирішення проблем конфіденційності, управління даними та етичних наслідків нових технологій має важливе значення для зміцнення довіри, прозорості та відповідального використання мережевих технологій в економіці.

Отже, вплив мережевих технологій на економіку є беззаперечним, вони змінюють галузі, переосмислюють бізнес-моделі та революціонізують те, як ми працюємо, споживаємо та взаємодіємо. Дослідження цієї теми є багатограним та перспективним, з огляду на постійний розвиток технологій. Орієнтуючись у складнощах цифрової епохи, для бізнесу, політиків і суспільства в цілому вкрай важливо впроваджувати інновації, вирішувати проблеми і використовувати трансформаційну силу мережевих технологій на благо всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел

1. Цифрова економіка: підручник / Т. І. Олешко, Н. В. Касьянова, С. Ф. Смерічевський та ін. К. НАУ, 2022. 200 с.
2. Hashemi-Pour S., Lutkevich B. What Is E-commerce? | Definition from TechTarget. СІО. URL: <https://www.techtarget.com/searchcio/definition/e-commerce> (date of access: 09.03.2024).
3. Устенко М. О., Руських А. О. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 68. URL: <https://doi.org/10.18664/338.47:338.45.v0i68.188288> (дата звернення: 09.03.2024).

УДК 330.34

ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА РОЗВИТКУ

Качановський Є. М.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: yevhenii.kachanovskyi@nure.ua

This work is devoted to the study and analysis of the concepts of economic growth and development as key categories in economic science. The essence of these concepts and their interrelation in the context of economic processes are considered. The author examines in detail economic growth as a quantitative measure of the increase in production, income and other key parameters of the economy. At the same time, attention is drawn to the concept of economic development, defining it as a complex process of deep transformation and modernization of economic and social systems. The concept of sustainable development of the United Nations is also mentioned.

Економічний розвиток відноситься до найважливіших понять макроекономічної науки. Він є процесом глибокої трансформації та модернізації економічної та соціальної систем. Поряд із зростанням доходів і виробництва він також передбачає зміни в інституційній, соціальній, адміністративній системах, управлінні суспільними процесами.

Економічний розвиток – це виникнення якісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур. У документах, науковій та навчальній літературі нерідко використовують термін «соціально-економічний розвиток», підкреслюючи тим самим тісний зв'язок між рівнем економічного розвитку і вирішенням соціальних проблем.

Однією з характеристик економічного розвитку макроекономічна наука розглядає економічне зростання.

Економічне зростання – це кількісна характеристика змін параметрів економічної системи: збільшення ВВП, обсягів споживання, сукупного попиту, робочої сили, населення, капіталу, інвестицій тощо, які, як правило, сприяють соціально-економічному розвитку. Розвиток та зростання не слід ототожнювати: розвиток передбачає якісну зміну елементів системи, а зростання – кількісну. Отже, економічне зростання пов'язане із кількісною зміною обсягів виробництва і споживання ВВП.

Поняття «розвиток» і «зростання» знаходяться між собою у співвідношенні: зростання валового продукту супроводжується змінами в

технології виробництва, появою нових видів продукції і цілих галузей. Іншими словами, зростання викликає якісні зміни в економіці, сприяє її загальному розвитку. Зі своєї сторони позитивні якісні зміни у відносинах власності, розподілу і перерозподілу доходів, фінансової стабілізації активно впливають на економічне зростання.

За сучасних умов економічний розвиток набув глобального характеру, виходячи за межі окремих країн і регіонів, що потребує внесення коректив у функціонування світової соціально-економічної системи. Щоб економічний розвиток мав сталу тенденцію і визначені перспективи, він повинен бути збалансованим, врівноваженим у системі «економіка – природа – соціум» та самопідтримуваним. Збалансованість і рівновага повинні підтримуватись постійними змінами, які породжуються самою економікою.

У зв'язку із поширенням у світі концепції сталого розвитку в категоріальний апарат економічної науки увійшли поняття «сталий економічний розвиток» та «стале економічне зростання».

Сталий економічний розвиток (sustainable economic development) – процес структурної перебудови економіки відповідно до потреб збалансованого розвитку виробництва, соціальної сфери, населення і навколишнього природного середовища, технологічного і соціального прогресу.

Стале економічне зростання (sustainable economic growth) – це одна з основних цілей макроекономічної політики, досягнення якої забезпечує випереджальний ріст реального обсягу продукції (ВВП) у порівнянні з ростом населення для підвищення життєвого рівня, не виходячи за межі господарської ємності екосистем. Стале економічне зростання забезпечується за рахунок зменшення частки невідновлюваних природних ресурсів, що досягається більш ефективним їхнім використанням, переходом на відновлювані ресурси за мінімізації шкідливого впливу процесів виробництва на довкілля. Такі підходи дають можливість підтримувати економічне зростання в довготривалій перспективі, забезпечуючи максимально можливе відтворення всіх видів ресурсів. Сталий економічний розвиток забезпечується за рахунок сталого економічного зростання.

Концепція сталого розвитку ООН (Організації Об'єднаних Націй) визначається як розвиток, який задовольняє потреби поточного покоління, не позбавляючи при цьому можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Основні ідеї концепції сталого розвитку включають:

1. Економічна стійкість: забезпечення сталого економічного зростання, яке не шкодить екологічним системам і не погіршує якість життя.

2. Соціальна справедливість: забезпечення доступу до ресурсів, послуг та можливостей для всіх, незалежно від соціального положення чи географічного розташування.

3. Охорона природи та біорізноманіття: збереження та ефективне використання природних ресурсів, уникаючи їхнього перевищення та забезпечуючи біорізноманіття.

4. Співпраця: міжнародна та міжсекторальна співпраця для вирішення глобальних проблем та досягнення спільних цілей.

5. Довгострокова перспектива: прийняття рішень, які враховують довгострокові наслідки і покликані забезпечити сталість у різних сферах життя.

Ця концепція сталого розвитку визначає основні принципи, які повинні враховуватися у всіх сферах суспільства для забезпечення гармонії між економікою, соціумом та навколишнім середовищем. ООН активно працює на впровадження цих принципів через різні програми та ініціативи.

Список використаних джерел

1. Економічне зростання і сталий розвиток. *Запорізький національний університет*. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/128080/mod_resource/content/0/Лекція_3.pdf (дата звернення: 05.03.2024).

2. Економічне зростання на мікро, мезо- та макрорівні та сталий розвиток. *Луцький національний технічний університет*. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/ЕСРЕНП2022готовий/page9.html (дата звернення: 05.03.2024).

3. Концепція сталого розвитку ООН. *United Nations*. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf (дата звернення: 05.03.2024).

УДК 339.9

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Дзівінська А. О.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,

м. Харків, Україна

e-mail: anastasii.dzivinska@nure.ua

The role of international organizations in globalization processes is significant. They contribute to the convergence of countries through common norms, standards, and rules that regulate international relations. This promotes the growth of international trade, investment, and cultural exchange. International organizations also contribute to addressing global problems such as climate change, combating weapons of mass destruction, poverty, and unemployment. They serve as a platform for countries to cooperate in achieving common goals and developing international cooperation.

У сучасних умовах глобалізації, формування міжнародних стратегій економічного розвитку є дуже складним процесом. Це підкреслює актуальність питання створення таких стратегій суб'єктів глобальної економіки (держав, регіональних інтеграційних угруповань, ТНК тощо) на тривалій період для розв'язання важливих глобальних проблем. Роль міжнародних економічних організацій у цьому процесі викликає як науковий, так і практичний інтерес.

Міжнародні організації є об'єднанням держав, установ та фізичних осіб, які спільно виконують певну програму або мету відповідно до встановлених правил і процедур, і їхні дії розповсюджуються за межами національних кордонів. Вони виконують регулюючі функції на світовому рівні поза рамками національних кордонів, і впливають на розвиток та напрямок світової економіки. Майже жодна держава в світі не залишається поза участю в якій-небудь організації, і більшість країн є членами кількох різних міжнародних організацій [1].

Потреба у створенні міжнародних організацій полягає в об'єднанні зусиль держав для розробки загальної стратегії вирішення глобальних проблем і, що надзвичайно важливо, створенні умов для її втілення. Це завдання надзвичайно складне, оскільки ми говоримо про країни з різною політичною, економічною і соціальною спрямованістю, різним рівнем

розвитку та національними, культурними, релігійними та етнічними особливостями.

Спираючись на вищезазначені критерії, робимо висновок, що у глобалізаційному процесі міжнародні організації мають наступні ключові риси:

- наявність установчого документу;
- постійний або регулярний характер діяльності;
- застосування багатосторонніх переговорів і обговорення проблем як основного методу роботи;
- ухвалення рішень за допомогою голосувань або досягнення консенсусу;
- характер прийняття рішень у вигляді рекомендацій.

Уряди, які підписали статут міжнародних організацій, зобов'язані приймати експертні місії з цих організацій, надавати їм інформацію та вести діалог. За бажанням уряду, зміст обговорень може залишатися конфіденційним і не розголошуватися міжнародною організацією, з якою проводяться дискусії. Типовим прикладом є Міжнародний валютний фонд (МВФ), головна функція якого полягає у жорсткому контролі за економічною політикою своїх членів для надання рекомендацій щодо запобігання можливим макроекономічним дисбалансом та ефективному вирішенню наявних проблем.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Міжнародна організація праці (МОП) є прикладами міжнародних організацій, які ведуть співпрацю з урядами для вирішення глобальних проблем. ООН має ряд спеціалізованих агентств, таких як Всесвітня організація здоров'я (ВОЗ), ЮНІСЕФ, Програма Розвитку ООН (UNDP), які співпрацюють з урядами для покращення умов життя людей по всьому світу. МОП співпрацює з урядами для захисту прав працівників та створення сприятливих умов праці, надсилаючи експертні місії для оцінки ситуації та роблячи рекомендації щодо поліпшення стандартів праці.

Іншими прикладами міжнародних організацій, які здійснюють контроль і співпрацюють з урядами, є Всесвітня організація торгівлі (WTO) та Організація Економічного Співробітництва та Розвитку (OECD). WTO виступає головним регулятором у світовій торгівлі і має систему контролю, яка передбачає регулярні огляди торговельних політик країн-членів. OECD є форумом, де уряди з 38 країн спільно працюють над вирішенням економічних, соціальних та екологічних проблем. Організація

проводить аналіз економічних політик країн-членів та надає рекомендації щодо поліпшення економічного розвитку.

Ще однією важливою міжнародною організацією є Всесвітня банківська група, яка складається з п'яти міжнародних фінансових установ, які надають підтримку країнам у розвитку та зниженні бідності. Група включає в себе Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), який надає кредити та технічну допомогу країнам у розвитку, і Міжнародний фінансовий корпоративний (МФК), який надає фінансову підтримку для проектів у сфері приватного сектору. Ці організації сприяють економічному розвитку та співпрацюють з урядами для досягнення цієї мети [2].

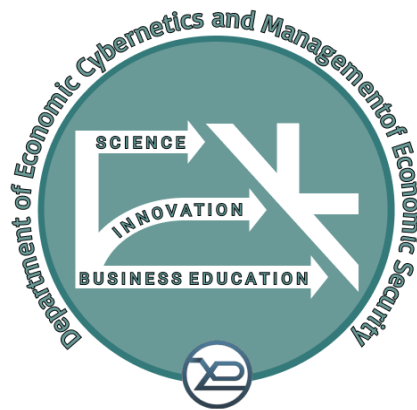
Таким чином, міжнародні організації співпрацюють з урядами для забезпечення стабільності та розвитку у міжнародній торгівлі та економіці. Глобалізація зробила світ єдиним соціально-економічним організмом, що вимагає узгоджених дій урядів, бізнесу та громадськості різних країн. Міжнародні організації спрямовані на досягнення порозуміння через домовленість, пошук взаємовигідних рішень та вирішення глобальних проблем.

Список використаних джерел

1. Innovation and investment fundamentals of the development of enterprises of the G7 countries during the period of globalization challenges. <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/e8426dd8-ed0d-4381-88ce-9f486f452fec>.
2. Міжнародні організації та фінансові інститути. <https://igtipc.org/ru/international-organization>.
3. Колобердянко І. І. Вплив глобалізаційних чинників на трансформаційні процеси економіки України. *Галицький економічний вісник*. ТНТУ. 2008. Том 54. № 1. С. 5-11.
4. Плахотнік О., Павленко А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62-67. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022/11.pdf.

УДК 338.24:004.056
338.2:004.056

**УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЮ
БЕЗПЕКОЮ**

ADAPTATION OF THE ENTERPRISE TO THE DIGITAL ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY

Hurieieva K.A.

Scientific supervisor – Doctor of Economic Sciences, professor Polozova T.V.
Kharkiv National University of Radio Electronics,
Department of Economic Cybernetics and Management of Economic Security,
Kharkiv, Ukraine

e-mail: krystyna.apiekisheva@nure.ua

The article defined the concept of financial and economic security of the enterprise. The list of information systems and technologies to ensure information and, in particular, financial and economic security of the enterprise is classified. The impact of digitalization on all aspects of enterprise security is analyzed.

In today's world, where innovation and technological progress have become an integral part of the business landscape, the adaptation of enterprises to the digital environment is becoming a critical condition for their success and survival. In the context of the digital revolution, not only are the opportunities for development and growth of profitability increasing, but also new threats and risks for the financial stability of enterprises are emerging. Therefore, the issue of adaptation to the digital environment and ensuring financial and economic security becomes an extremely important task for enterprise managers and economists.

The processes of transformation and adaptation of enterprises to the conditions of the digital environment have been studied by many scientists, including T. Polozova [1], O. Maslak, Ya. Yakovenko [2] and others.

Financial and economic security can be considered as a complex system of measures aimed at ensuring the optimal functioning of the enterprise even in the most unpredictable economic conditions. In a general sense, financial and economic security means the degree of protection of the interests of a business entity that has the ability to carry out its activities, perform its main tasks and ensure its development even in conditions of negative changes.

One of the important tasks of every enterprise is the choice of directions for increasing the potential level of economic security, taking into account the strategic orientations of differentiated growth and achieving a sufficient level of economic security.

The level of financial and economic security of the enterprise depends on various internal and external factors. External factors include the state's economic policy, regulatory and legal support, market conditions, state development strategy, tax and interest rates, investment activity, the consumer market, the development of the digital environment, and others. Internal factors

are production and its technology, innovation, personnel and management potential, investment activity, etc.

The system of financial and economic security of the enterprise is constantly changing and requires great attention to the protection of information assets. This applies to both administrative information systems used for enterprise management and those directly related to production, sales of products and communication with other subjects, including suppliers, customers, banks and government bodies [2].

Therefore, to ensure the information and, in particular, the financial and economic security of the enterprise, it is necessary to use information systems and technologies, such as:

- management information systems (ERP);
- accounting and auditing systems;
- risk management systems; data analysis and business intelligence (BI) systems;
- electronic payment systems.

These systems and technologies represent a complex of software and technical tools and methods for creating, transmitting, processing and using information [3].

Therefore, the study of the adaptation of the enterprise and its financial and economic security system to the conditions of the digital environment will reveal new security threats and contribute to the growth of its competitiveness in the long term.

Developing a better mechanism for ensuring financial and economic security, enterprise managers can identify new threats and promote long-term growth.

Therefore, it pays to invest in user-friendly interfaces and provide clear instructions to help customers navigate the digital transaction process. By prioritizing both convenience and security, businesses can build trust with their customers and stay ahead in today's digital economy.

References

1. Polozova T.V., Kutsenko Yu.A. Peculiarities of the adaptation mechanism of enterprises to the challenges of the external environment. *Сучасні стратегії економічного розвитку: наука, інновації та бізнес-освіта*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 2 листопада 2021 р.) / За заг. ред. Т. В. Полозової [та ін.]. Харків: ХНУРЕ, 2021. С. 45-47.

2. Маслак О., Яковенко Я. Забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах цифрової економіки. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2023 (3). С. 64-67.

ПОНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Вешкін Є.П.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Полозова Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: yevhenii.veshkin@nure.ua

The concept of «investment potential of the enterprise» is defined. The main components of the enterprise's investment potential include: financial resources, human resources, technical and technological resources. The relationship between the use of the enterprise's investment potential and the state of its economic security is determined.

Інвестиційний потенціал підприємства є фундаментом та ключовим елементом його економічної стійкості та здатності до розвитку в умовах постійних змін на ринку та загроз зовнішнього середовища. В контексті забезпечення економічної безпеки, розуміння та ефективного використання інвестиційного потенціалу має вирішальне значення для успішного функціонування підприємства.

Багато науковців присвятили свої дослідження проблематиці формування та функціонування інвестиційного потенціалу підприємства [1-3], створення системи економічної безпеки [4]. Проте сучасні умови господарювання вимагають від підприємств використання комплексних підходів до вирішення економічних проблем.

З урахуванням зазначеного вище, метою дослідження є визначення поняття інвестиційного потенціалу підприємства в контексті економічної безпеки.

Результати попередніх досліджень [5] дозволили зробити висновок, що поняття «інвестиційний потенціал підприємства» розглядається як сукупність всіх ресурсів для здійснення інвестиційної діяльності та спроможність підприємства здійснювати реальні та фінансові інвестиції, а також залучати зовнішні та внутрішні інвестиційні ресурси.

Інвестиційний потенціал підприємства можна інтерпретувати як сукупність можливостей та ресурсів, які підприємство може використати для здійснення інвестиційних проєктів та досягнення стратегічних цілей. До основних складових інвестиційного потенціалу підприємства відносяться:

- фінансові ресурси (грошові кошти, які підприємство може вкласти у нові проєкти, розвиток виробництва чи модернізацію обладнання);
- людські ресурси (здатність підприємства мобілізувати талановитих та кваліфікованих співробітників для впровадження інновацій та реалізації інвестиційних проєктів);

– технічні та технологічні ресурси (сучасне обладнання, технології та інфраструктура, які дозволяють підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку).

Ефективне використання інвестиційного потенціалу підприємства сприяє зміцненню його економічної безпеки через наступні аспекти:

– розвиток інновацій (інвестиції в нові технології та інноваційні проекти дозволяють підприємству стати лідером у своїй галузі та забезпечити стійкість у конкурентній боротьбі);

– диверсифікація ризиків (розширення інвестиційного портфеля дозволяє розподілити ризики та зменшити вразливість підприємства перед потенційними загрозами);

– підвищення продуктивності (інвестиції у модернізацію виробничих процесів та підвищення кваліфікації персоналу можуть позитивно позначитися на продуктивності підприємства).

Таким чином, інвестиційний потенціал підприємства виявляється в його здатності мобілізувати різноманітні ресурси для реалізації інвестиційних проектів та досягнення стратегічних цілей. У контексті забезпечення економічної безпеки, розуміння та ефективного використання інвестиційного потенціалу стає ключовим фактором для успішного функціонування підприємства в умовах постійних змін та ризиків на ринку.

Список використаних джерел

1. Вітковський Ю.П., Дудник О.В., Кравчук О.В. Управління формуванням інвестиційного потенціалу підприємств. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Т. 6, № 3. С. 310-316.

2. Машлій Г., Грицишин В., Мосій О. Теоретичні засади формування інвестиційного потенціалу підприємств та напрями його розвитку. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2. С. 421-432.

3. Полозова Т.В. Поняття інноваційно-інвестиційної спроможності підприємства в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка»*. 2015. Випуск 1 (45). Том 1. С.153-156.

4. Полозова Т.В., Степаненко С.В., Мурзабулатова О.В., Пономарьов С.В. Особливості створення та функціонування системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 70-77.

5. Вешкін Є.П. Поняття інвестиційного потенціалу підприємства. *27-й Міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті»*. Зб. матеріалів форуму. Т. 8. Харків: ХНУРЕ. 2023. С.82-83.

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Полозова О. О.

Науковий керівник – ст. викладач Тохтамиш Н.І.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: olena.polozova@nure.ua

The article defines the concept of financial stability of the enterprise. The influence of economic instability on the financial stability of the enterprise is analyzed. The external and internal aspects of ensuring the financial stability of the enterprise are considered. The main areas of ensuring the financial stability of the enterprise are proposed.

Економічна нестабільність є невід'ємною частиною сучасного бізнес-середовища. Підприємства зіштовхуються з різними викликами, такими як коливання валютних курсів, зміни в рівні інфляції, політичні кризи та інші фактори, які можуть негативно впливати на їх фінансовий стан. Це обумовлює необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів і підходів до управління фінансами підприємств для забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку.

Метою даного дослідження є визначення напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах економічної нестабільності.

Дану тематику досліджували багато вчених, зокрема В. Ізюмська, А. Нікульшина [1], Г. Партин, С. Папірник [2], І. Крюкова, Н. Тохтамиш, О. Кухар [3], В. Канунникова, Т. Полозова [4] та інші.

Фінансова стійкість підприємства – це здатність підприємства витримувати економічні та фінансові випробування без серйозних порушень в його діяльності або загрози його існуванню. Це означає, що підприємство має достатні ресурси для вирішення поточних фінансових зобов'язань, здатність витримувати коливання на ринку, забезпечувати стабільний рівень прибутку та здатність виконувати свої функції в умовах нестабільності. Фінансова стійкість є комплексною категорією та відображається в здатності підприємства відновлювати свою фінансову позицію після негативних впливів та забезпечувати довгострокову стійкість у фінансовій діяльності.

Фінансова стійкість підприємства передбачає зовнішні та внутрішні аспекти, які спільно визначають його здатність витримувати економічні труднощі та зберігати стабільність. До зовнішніх аспектів фінансової стійкості підприємства відносяться: економічне середовище в країні або регіоні, в якому діє підприємство; наявність конкурентів і рівень конкуренції у відповідній галузі; стан фінансового ринку. До внутрішніх аспектів фінансової стійкості підприємства відносяться: фінансовий стан

підприємства; управління ризиками; ефективність управління підприємством.

Отже, зовнішні та внутрішні аспекти фінансової стійкості підприємства взаємопов'язані і взаємозалежні. Ефективне управління обома аспектами є ключем до досягнення стійкого фінансового стану підприємства.

Економічна нестабільність має значний вплив на фінансову стійкість підприємства, що виражається у різних аспектах і наслідках (табл. 1).

Таблиця 1 – Характеристика наслідків впливу економічної нестабільності на фінансову стійкість підприємства

Напрямок впливу	Характеристика
Збільшення ризику впливу зовнішніх та внутрішніх факторів	Нестабільність на ринку може призвести до зростання фінансового ризику для підприємства. Непередбачувані зміни в економіці, валютних курсах, процентних ставках та інших факторах можуть створити небезпеку для фінансових показників підприємства
Зменшення прибутковості	Нестабільність може призвести до зниження рівня платоспроможного попиту, що може вплинути на обсяги продажів та прибутковості підприємства. Споживачі та бізнес-клієнти можуть скоротити свої витрати в умовах економічної нестабільності
Ускладнення доступу до фінансування	Нестабільність може призвести до ускладнення отримання кредитів та залучення інвестицій. Фінансові інституції можуть стати більш консервативними та обережними при видачі позик, що може ускладнити фінансову ситуацію підприємства
Збільшення витрат на управління ризиками	Нестабільність вимагає від підприємства активного управління ризиками. Це може включати в себе впровадження додаткових заходів безпеки, зменшення експозиції до ризикованих активів та розвиток стратегій управління кризовими ситуаціями
Зниження довіри споживачів і інвесторів	Нестабільність може призвести до збільшення невизначеності та зниження довіри споживачів та інвесторів. Це може вплинути на репутацію підприємства і викликати негативні наслідки для його фінансового стану

З метою мінімізації негативного впливу факторів економічної нестабільності у даному дослідженні запропоновано основні напрями забезпечення фінансової стійкості підприємства:

1. Фінансове планування і контроль. Умови економічної нестабільності підкреслюють важливість ефективного фінансового планування і контролю. Підприємство повинно мати ретельно розроблений фінансовий план, що враховує можливі ризики і непередбачувані обставини. Моніторинг виконання цього плану дозволяє вчасно виявляти відхилення і приймати необхідні заходи.

2. Диверсифікація джерел фінансування. Залежність від одного або декількох джерел може створювати значні ризики в умовах економічних

коливань. Широкий спектр джерел фінансування, таких як банківські кредити, емісія акцій, облігації або власні кошти, дозволяє підприємству зменшити вплив будь-яких негативних факторів.

3. Ефективне управління оборотними активами. В умовах економічної нестабільності ефективне управління оборотними активами є ключовим фактором забезпечення фінансової стійкості підприємства. Мінімізація запасів, оптимізація умов оплати постачальникам і управління потоками готівки дозволяють підприємствам зменшити ризики, пов'язані з низькою ліквідністю.

4. Резервування та страхування. Створення фінансових резервів і використання страхових продуктів є важливими інструментами забезпечення фінансової стійкості. Резервні фонди дозволяють покрити непередбачені витрати або зберегти ліквідність в умовах кризових ситуацій. Страхування може захистити підприємство від фінансових втрат, пов'язаних з різними ризиками, включаючи природні катастрофи, стихійні лиха або ризики виробництва.

5. Аналіз і прогнозування ризиків. Проведення систематичного аналізу ризиків і розробка стратегій їх управління є необхідним етапом у забезпеченні фінансової стійкості. Це дозволяє підприємству адекватно оцінювати можливі негативні наслідки економічних та фінансових загроз і вчасно реагувати на них.

Загалом, забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах економічної нестабільності вимагає комплексного підходу та постійного моніторингу його фінансового стану. Ефективне управління ризиками, диверсифікація джерел фінансування і систематичний аналіз фінансових показників є ключовими складовими успішного фінансового управління в умовах невпевненості економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Ізюмська В., Нікульшина А. Управління фінансовою стійкістю підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/993/952>

2. Партин Г., Папірник С. Забезпечення фінансової стійкості підприємства за умов нестабільності середовища функціонування. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2022. № 3-4 (97-98). С. 129-135.

3. Крюкова І.О., Тохтамиш Н.І., Кухар О.В. Диверсифікація як стратегія забезпечення безпеки бізнес-суб'єктів аграрного сектору. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 4. С.335-339.

4. Канунникова В.М., Полозова Т.В. Моніторинг фінансового стану підприємства. *Бъдетище иследования – 2012: материалы за 8-а международна научна практична конференция*, 17-25 февруари 2012. София: БялГРАД-БГ, 2012. Т. 7: Икономики. С. 10-13.

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ТА УПРАВЛІНСЬКИХ МЕТОДІВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

Кодрул Р. Е.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Кирій В.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Українаe-mail: ruslan.kodrul@nure.ua

This work is devoted to the influence of management and organization methods, a systemic approach on ensuring the financial and economic security of the enterprise, including analysis and identification of threats, development of strategies, and implementation of measures to ensure stability and development. It emphasizes the importance of organizational structure and management methods in shaping the financial and economic security of the enterprise. The paper discusses how the management system should be adapted to the external and internal environment, how it can be improved, including through feedback loops for continuous control and support of management effectiveness.

Управління підприємством передбачає розробку ефективних механізмів забезпечення достатнього рівня його фінансово-економічної безпеки. Фінансово-економічна безпека підприємства визначається рівнем захищеності його фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, здатністю визначати загрози та протистояти їм, а також здатністю забезпечувати безперервну та ефективну реалізацію своїх інтересів та розвиток.

Забезпечення та підтримка задовільного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства досягається, шляхом системного підходу. Таким чином, потрібно зазначити, що процес забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства має здійснюватися безперервно, базуватися на складній, багатокроковій системі управління. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства є процесом системної розробки управлінських рішень, застосування принципів та методів реалізації цих рішень, з метою забезпечення захисту фінансових інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз. Система управління фінансово-економічною безпекою підприємства, в свою чергу, є впорядкованою сукупністю взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдину функціональну цілісність, призначену для встановлення та підтримки оптимального рівня фінансово-економічної безпеки на підприємстві [1].

Управлінські методи формують організаційну структуру підприємства, втілюють розподіл повноважень та встановлюють взаємозв'язки між окремими ланками забезпечення фінансово-економічної безпеки, а також забезпечують безперервну координацію їх роботи. Використання ієрархічної структури управління з застосуванням підходів до формування фінансово-економічної безпеки підприємства як цілісної

системи ієрархічних функціональних рівнів управління, при формуванні концепції управління фінансово-економічною безпекою дозволяє забезпечити системність в урахуванні небезпек всіх видів ресурсів, функцій підприємства та системи в цілому [2].

Організація структури управління фінансово-економічною безпекою втілюється в залежності від певних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Головні чинники визначення організаційної структури управління фінансово-економічною безпекою, розділяються за групами: чинники зовнішнього середовища, чинники пов'язані з результатами та процесами діяльності підприємства, а також чинники впливу керівництва та впливу працівників (рис. 1).

Рисунок 1 – Чинники визначення організаційної структури управління фінансово-економічною безпекою (розроблено на основі [3])

Важливим є також формування системи управління на основі налагоджених прямих та зворотних зв'язків між керуючою та керованою системами. Організація процесу управління фінансово-економічною безпекою підприємства передбачає, насамперед, визначення та регламентацію управлінських функцій, операцій та процедур, після чого визначається склад та структура підрозділу фінансово-економічної безпеки, кількість функцій та працівників, які їх реалізують. Наступним кроком є встановлення посадових прав та обов'язків, зазначення їх в посадових інструкціях та положеннях [3].

Процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства реалізується насамперед шляхом планування діяльності відповідно до фінансових інтересів підприємства, організації діяльності щодо протидії загрозам та процесу реагування на загрози, впровадження комплексу

заходів, націлених на протидію загрозам та забезпечення сталого функціонування підприємства. Процес управління починається з етапу розробки системи пріоритетних фінансових інтересів, з урахуванням стратегії розвитку підприємства. Етап аналізу загроз фінансовій безпеці підприємства включає процес виокремлення загроз, оцінку ймовірностей, розрахунок можливих збитків. Етап оцінки рівня фінансово-економічної безпеки підприємства включає створення множини індикаторів та визначення їх порогових значень. Після моніторингу фактичних значень індикаторів, визначається інтегральний рівень фінансової безпеки підприємства за обраними показниками. На основі цих даних розробляється комплекс заходів забезпечення фінансово-економічної безпеки, рекомендації щодо їх впровадження та планування бюджету. Відбувається реалізація розроблених заходів у процесі здійснення діяльності підприємства, проводиться контроль за ходом реалізації запланованих заходів а також дотримання визначеного плану. Подальше управління системою фінансово-економічної безпеки підприємства проводиться за допомогою механізму зворотного зв'язку та проявляється у коригуванні наявної системи заходів із забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки, або піднятті питання про розробку нової системи [4].

Таким чином, правильно організований процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства є важливим фактором для його стійкості та успішного розвитку. Ефективне використання організаційних методів забезпечує безперервне функціонування підприємства, цей процес передбачає системність, включає в себе аналіз загроз, визначення пріоритетних інтересів, розробку та впровадження заходів забезпечення безпеки, а також постійний моніторинг і коригування системи, що визначає успіх у досягненні стратегічних цілей підприємства. Ефективне управління фінансово-економічною безпекою дозволяє підприємству захистити свої фінансові інтереси, виявляти та протистояти загрозам, забезпечуючи при цьому стабільність та розвиток.

Список використаних джерел

1. Парфентій Л. А. Управління фінансовою безпекою підприємств в умовах економічної нестабільності: моногр. Суми, 2019. 184 с.
2. Данілова Е. І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства: моногр. Вінниця, 2020. 342 с.
3. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навч. посіб. Дніпро, 2018. 234 с.
4. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: моногр. Львів, 2012. 386 с.

**АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ**

Сукнов О. М.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Українаe-mail: oleh.suknov@nure.ua

Economic security: the key to success. This article explores a range of issues related to the economic security of an organization. The authors provide a thorough understanding of both the theoretical aspects and practical measures necessary to ensure the sustainability and successful functioning of an organization. The article defines the concept of «economic security», identifies the main principles and directions of its provision, and describes the elements of the economic security system.

В умовах жорсткої конкуренції, економічна безпека стає ключовим фактором успіху та стійкості будь-якої організації, саме вона гарантує реалізацію поставлених цілей, захищаючи компанію від різноманітних загроз.

Економічна безпека – це динамічний баланс між внутрішніми можливостями організації та зовнішніми загрозами, що забезпечує стабільне функціонування та досягнення поставлених цілей. Сутність економічної безпеки організації полягає у захисті її фінансових, матеріальних і трудових ресурсів від негативних зовнішніх впливів і факторів, таких як економічні кризи, зміни у законодавстві, конкуренція, корупція та інші загрози. Система управління економічною безпекою організації є комплексом заходів і стратегій, спрямованих на збереження стабільності та успішного функціонування організації в умовах економічних ризиків і загроз.

Суб'єктами економічної безпеки організації можуть бути як її внутрішні структурні підрозділи, так і зовнішні органи, установи або відомства, які забезпечують необхідний і достатній рівень економічної безпеки.

Головні аспекти забезпечення економічної безпеки охоплюють економічну систему організації і всі її складові, до яких спрямовані зусилля з метою гарантування її стійкості та ефективності.

Забезпечення економічної безпеки організації включає в себе виконання ряду заходів, таких як розроблення ефективної стратегії, управління фінансовими ресурсами, мінімізація ризиків, контроль над процесами та операціями, покращення якості продукції та послуг, підтримка корпоративної культури та етики і тощо.

Для забезпечення ефективної діяльності організації необхідно приймати політику, яка б допомагала зменшити вплив різноманітних загроз: як внутрішніх, так і зовнішніх, передбачуваних і непередбачуваних, загальних і місцевих, відкритих і прихованих і так далі. Крім того, важливо не лише запобігати можливим загрозам, а й готуватися до них заздалегідь, що підвищує рівень адаптації організації до економічних змін і сприяє її успішному функціонуванню навіть у складних умовах.

Організація повинна враховувати ряд принципів для забезпечення стійкості роботи системи економічної безпеки.

До основних напрямів забезпечення економічної безпеки організації можна віднести:

- забезпечення фінансової самостійності та стабільності організації;
- досягнення технологічної автономії та підвищення конкурентоздатності технічних ресурсів;
- залучення кваліфікованого персоналу та розвиток їх інтелектуального потенціалу;
- мінімізація впливу виробничої діяльності на довкілля;
- забезпечення правової захищеності всіх аспектів діяльності організації;
- забезпечення безпеки співробітників, капіталу, майна та комерційних інтересів.

Основні принципи забезпечення економічної безпеки організації:

- законність: діяльність заснована на відповідності законодавству та іншим нормативним актам;
- дублювання: створення копій засобів захисту для забезпечення надійності;
- своєчасність: вжиття заходів з попередження загроз економічній безпеці на ранніх стадіях;
- плавність: здійснення діяльності з забезпечення економічної безпеки на основі єдиного плану;
- безперервність: постійне функціонування системи економічної безпеки без перерв;
- комплексність: використання всіх ресурсів усіх підрозділів організації через різноманітні заходи без надання пріоритету жодному конкретному виду захисту;
- удосконалення: постійне вдосконалення заходів, методів та засобів захисту;
- централізація управління: робота системи за єдиною методологією та незалежність від окремих факторів.

Забезпечення економічної безпеки організації включає такі компоненти:

1. Оцінка ризиків, що допомагає визначити потенційні загрози і розробити стратегії їх уникнення.

2. Впровадження заходів з захисту інформації, таких як контроль доступу та шифрування даних.

3. Розроблення планів аварійної евакуації та відновлення для надзвичайних ситуацій.

4. Навчання персоналу щодо заходів забезпечення безпеки та реагування на загрози.

5. Проведення контролю і аудиту систем безпеки для виявлення слабких місць.

6. Співпраця з правоохоронними органами у разі виникнення злочинних подій.

7. Розробка планів управління кризовими ситуаціями для швидкого реагування на фінансові кризи та інші непередбачені обставини.

Ефективне вжиття заходів для забезпечення економічної безпеки є важливою передумовою для успішної діяльності та збереження репутації організації. Отже, економічна безпека є ключовим аспектом її функціонування, що вимагає системного підходу і постійного контролю. Забезпечення економічної безпеки включає в себе широкий спектр заходів, спрямованих на зменшення ризиків та зміцнення фінансової та економічної стійкості організації.

Список використаних джерел

1. Polozova T., Stepanenko S., Murzabulatova O., Ponomarov S. Specific of the creation and functioning of the financial and economic security system of business entities. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том. 8. № 3. С. 70-77.

2. Правдивець О. М. Економічна безпека, як найвища функція держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2(66). С. 40-43. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-66-40-43>.

3. Козловський С. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення категорії «економічна безпека» та складових економічної безпеки України. *Економіка та держава*. 2016. № 6. С. 37-42.

4. Ярова Ю.О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2016. № 13. С. 257-263.

5. Станкевич Н.А., Карплюк О.О. Сутність економічної безпеки підприємства. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування ефективної моделі розвитку підприємства в умовах ринкової економіки». Житомир: ЖДТУ, 2016. С. 207-208.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Шапошник Б.В.

Науковий керівник – к.е.н., доц. Степаненко С. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Українаe-mail: bohdan.shaposhnyk@nure.ua

The concepts of «enterprise economic security» and «enterprise economic security monitoring» are defined. The factors determining the importance of economic security monitoring for the enterprise are given. The main aspects of monitoring the economic security of the enterprise are defined: financial analysis, market analysis, risk assessment, control system.

Моніторинг економічної безпеки є невід'ємною складовою ефективного управління підприємством в умовах сучасного бізнес-середовища. В контексті постійних змін у світовій економіці та ризиків, пов'язаних з ринковою конкуренцією, валютними коливаннями та іншими факторами, моніторинг економічної безпеки стає стратегічно важливим процесом для підприємства.

Теоретичні аспекти моніторингу в контексті забезпечення економічної безпеки на різних рівнях управління досліджувалися у роботах багатьох авторів, серед яких: Т.В. Полозова, С.В. Степаненко, О.В. Мурзабулатова, С.В. Пономарьов, Н.В. Довгопол, Ю.О. Романенков, Д.С. Ревенко, В.В. Кирій [1-4] та інші. Проте стрімкий розвиток даної проблематики обумовлює необхідність подальших наукових досліджень.

Метою дослідження є визначення теоретичних аспектів моніторингу економічної безпеки підприємства.

Важливість моніторингу економічної безпеки для підприємства обумовлена також тим, що є ключовим елементом стратегічного управління, який дозволяє підприємству ефективно адаптуватися до змін у внутрішнього та зовнішнього середовища. Це дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність, знижувати ризики та забезпечувати стабільний розвиток.

У широкому сенсі економічна безпека підприємства означає здатність підприємства виконувати свої функції і досягати поставлених цілей в умовах незворотних ризиків та змін у зовнішньому середовищі. Це передбачає захист від фінансових втрат, збереження репутації підприємства, забезпечення стабільності виробництва та збуту продукції чи послуг.

Моніторинг економічної безпеки підприємства – це система збору, аналізу та оцінки інформації про фінансовий стан, ринкову кон'юнктуру, діяльність конкурентів та інші чинники, що можуть вплинути на

ефективність підприємства. Основною метою моніторингу є забезпечення оперативного реагування на зміни та вчасне прийняття управлінських рішень.

До основних аспектів моніторингу економічної безпеки підприємства можна віднести (рис. 1): фінансовий аналіз, аналіз ринку, оцінку ризиків, систему контролю.

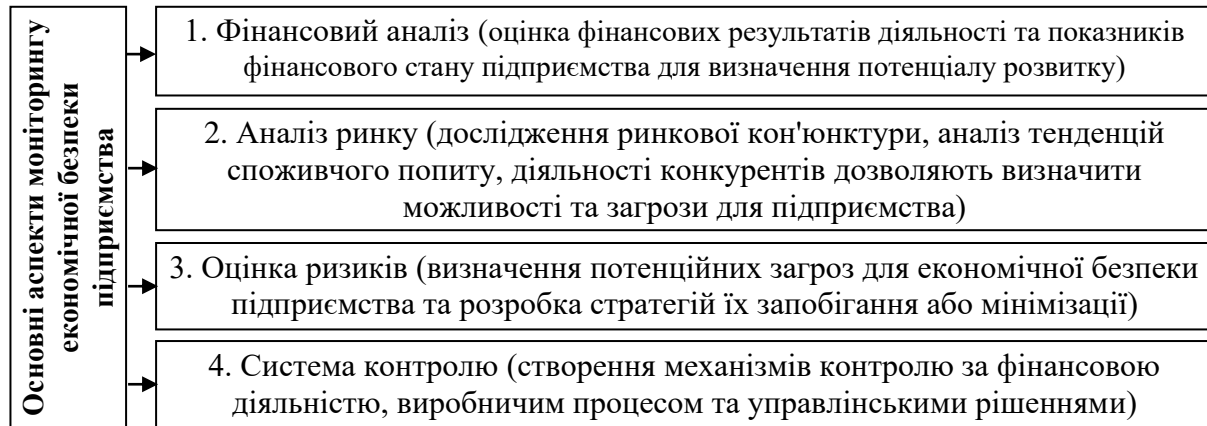

Рисунок 1 – Основні аспекти моніторингу економічної безпеки підприємства

Таким чином, моніторинг економічної безпеки підприємства є невід'ємною складовою стратегічного управління, що дозволяє підприємству ефективно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, мінімізувати ризики та забезпечувати стабільний розвиток.

Список використаних джерел

1. Полозова Т.В., Степаненко С.В., Мурзабулатова О.В., Пономарьов С.В. Особливості створення та функціонування системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 3. С. 70-77.

2. Полозова Т. В., Довгопол Н.В. Моніторинг конкурентної активності підприємства в контексті забезпечення економічної безпеки. *Innovative educational technologies: European experience and its application in training in economics and management: Proceedings of scientific and pedagogical internship* (February 13 – March 26, 2023, Riga, Latvia). Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. p. 277-280.

3. Лебедченко В.В., Романенков Ю.О., Ревенко Д.С. Механізм формування стратегічного розвитку регіону в параметрах економічної безпеки. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 60. Ч. 2. С. 40-44.

4. Pohrebniak A., Tytykalo V., Kalchenko O., Antypenko N., Kyrii V. The Organizational and Economic Mechanism to Ensure the Financial Security of companies in the Conditions of Global Digitalization. *Revista De La Universidad Del Zulia*. Volume: 15 Issue: 42. pp. 521-542.

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Худяков Д.Л.

Науковий керівник – д.е.н., проф. Полозова Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: denys.khudiakov@nure.ua

The concept of project risk assessment is defined. Features of quantitative and qualitative methods of risk assessment of innovative investment projects are determined. Groups of risk assessment methods of innovation and investment projects are systematized.

Інноваційно-інвестиційні проєкти в сучасному бізнес-середовищі займають центральне місце, оскільки вони стимулюють економічний розвиток, створюють нові ринки та можливості, та сприяють підвищенню конкурентоспроможності. Проте, враховуючи нестабільний характер інноваційних процесів та великий ризик неуспішних інвестицій, оцінка ризиків стає критично важливою для успішного впровадження таких проєктів.

Теоретичні та методичні аспекти оцінки ризиків в інноваційно-інвестиційній сфері досліджувалися у роботах багатьох науковців [1-4]. Проте умови нестабільного зовнішнього середовища потребують адаптації та постійного удосконалення підходів до оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів.

Оцінка проєктних ризиків – це процес ідентифікації, аналізу та оцінки потенційних негативних наслідків, які можуть виникнути під час виконання проєкту. Враховуючи складність та невизначеність інноваційних ініціатив, правильна оцінка ризиків дозволяє максимально зменшити ймовірність негативних наслідків та забезпечити успішну реалізацію проєкту.

Слід зазначити, що ризики можна оцінювати як якісно, так і кількісно, залежно від характеру та складності проєкту.

Якісна оцінка ризиків спрямована на визначення його значущості, вибір оптимального підходу до реагування та застосування стандартних методів та інструментів для управління ними. Вона також дозволяє ідентифікувати та описати різноманітні типи ризиків, що характерні для конкретного проєкту, виокремити фактори та причини, що мають значний вплив на рівень цих ризиків. Використання цих підходів допомагає частково зменшити ступінь невизначеності, яка часто супроводжує проєкти. Протягом життєвого циклу проєкту необхідно постійно переглядати та оновлювати оцінку ризиків.

Кількісна оцінка ризиків полягає в визначенні чисельних значень окремих ризиків та загальної ризикованості успішної реалізації проєкту. Цей підхід базується на застосуванні різноманітних математичних моделей, які охоплюють функцію ймовірності виникнення ризикової події та можливі наслідки від її виявлення. Для здійснення кількісної оцінки ризиків необхідні дані, отримані під час базового аналізу (на основі минулих даних) показників проєкту та його вартості, а також інформація, отримана під час якісного аналізу ризиків проєкту.

Методи кількісної та якісної оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів взаємодоповнюють один одного, допомагаючи зрозуміти повну картину ризиків та їх впливу на проєкт. Використання цих методів дозволяє підвищити рівень об'єктивності оцінки та прийняття рішень щодо управління проєктними ризиками.

Аналіз сучасних наукових джерел дозволив виокремити основні групи методів оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів:

- статистичний метод використовує статистичні дані щодо конкретної галузі. За наявності достатньої кількості інформації, існує висока ймовірність правильно розрахувати втрати і побудувати криву ризику;

- метод експертних оцінок передбачає використання думок фахівців, компетентних експертів галузі;

- метод аналогії зручно використовувати тоді, коли неможливо застосувати інші методи оцінки ризику. У цій ситуації можуть використовуватися для порівняння схожі проєкти, на підставі даних про ефективність яких проєктується крива ймовірностей;

- комбінований метод поєднує кілька методів оцінки ризику, які використовуються частково та за необхідності. Часто реальна картина, що відбувається, може бути представлена за допомогою різних елементів аналізу, взятих із різних методик;

- SWOT-аналіз передбачає аналіз сильних сторін, слабких сторін, можливостей і загроз та дозволяє ідентифікувати внутрішні та зовнішні фактори, що можуть вплинути на успіх проєкту;

- метод сценаріїв передбачає розгляд різних можливих сценаріїв розвитку подій та їх вплив на проєкт. Дозволяє виявити ризики, що можуть виникнути в різних умовах;

- метод аналізу чутливості дозволяє оцінити, як зміни в конкретних параметрах (наприклад, ціна на ресурси, вартість продукції) вплинуть на фінансові показники проєкту;

- метод дерева вибору дозволяє моделювати різні варіанти розвитку подій та їх ймовірність. Він допомагає ідентифікувати ключові ризики та їх можливі наслідки;

- метод аналізу варіацій використовується для визначення впливу змін у вхідних даних на результати проєкту;

– метод побудови матриці ймовірності-впливу дозволяє оцінити ймовірність виникнення ризику та його потенційний вплив на проєкт. Ризики можуть бути класифіковані за рівнем ймовірності та впливу, що допомагає пріоритизувати їх для подальшого управління;

– метод вагових коефіцієнтів передбачає присвоєння числових значень ймовірності та впливу кожному ризику, а потім обчислення сумарного ризику для кожного з них. Це дозволяє кількісно порівняти ризики та визначити найбільш значущі серед них;

– метод Монте-Карло використовує статистичні методи для моделювання різних сценаріїв та їх впливу на проєкт. Він дозволяє провести аналіз великої кількості можливих варіантів розвитку подій та оцінити ймовірність успіху проєкту.

Таким чином, оцінка ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів є важливим етапом у процесі прийняття рішень та реалізації проєктів. Використання різних методів оцінки ризиків дозволяє зменшити невизначеність та забезпечити успішне впровадження інноваційних ініціатив. Тим самим, підходячи до оцінки ризиків з великою увагою та професіоналізмом, підприємства можуть максимізувати потенційну вигоду та мінімізувати можливі втрати від інвестицій в інноваційні проєкти.

Список використаних джерел

1. Полозова Т.В. Модель оцінки ризиків інноваційно-інвестиційних проєктів підприємства. *Економіка та управління підприємствами, регіонами і країнами в умовах ризиків: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, 27–28 листоп. 2014 р., м. Чернігів / ред. кол.: В.П. Ільчук [та ін.]; М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. Д.: НГУ, 2014. С. 135-138.

2. Martovytskyi, V. Argunov V., Ruban I., Romanenkov Y. Developing a Risk Management Approach based on reinforcement Training in the Formation of an investment Portfolio. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2023. Vol. 2, No. 3 (122). pp. 106-116.

3. Полозова Т.В., Стороженко О.В. Економіко-математична модель оцінки чутливості інноваційно-інвестиційних проєктів. *Науковий Вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Випуск 22. Ч. 2 С. 24-27.

4. Stepanenko S., Vlasenko T. Risk management of organizational changes implementation based on the project approach methodology. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2021. № 1. (290). С. 171-175.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

	В			П
Batih V. V.	6		Пивоваров М. О.	36
Boichenko M.	9		Полозов М. О.	47
	Д		Полозова О. О.	62
Dolina K. A.	12			
	Н		С	
Hurieieva K. A.	58		Сукнов О. М.	68
	В		Т	
Вешкін Є. П.	60		Ткаченко А. Г.	44
	Г		Ч	
Гнатенко М. М.	14		Чемеренко А. А.	19
	Д		Х	
Дзівінська А. О.	17, 54		Харченко В. В.	21
	І		Худяков Д. Л.	73
Іванов Д. С.	30		Ш	
	К		Шапошник Б. В.	71
Качановський Є. М.	51		.	
Кодрул Р. Е.	65			
	М			
Мороз М. Ю.	33, 42, 49			
Москальова М. С.	27, 39			
	Н			
Нуреддін Х. Х.	24			

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1. Економічна кібернетика5
2. Управління фінансово-економічною безпекою57

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК 76

РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Матеріали 28-го Міжнародного молодіжного форуму

16–18 квітня 2024 р.

м. Харків, Україна

КОНФЕРЕНЦІЯ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ КІБЕРНЕТИКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ»

CONFERENCE «CURRENT PROBLEMS OF ECONOMIC CYBERNETICS AND ECONOMIC SECURITY»

Голова: зав. каф. ЕК, д.е.н., проф. Полозова Т.В.

Секретар: к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

Відповідальний за комп'ютерну верстку: к.е.н., доц. Мурзабулатова О.В.

За загальною редакцією
доктора економічних наук, професора Т.В. Полозової

Матеріали збірника публікуються в авторському варіанті
без редагування

Матеріали XXVIII Міжнародного
молодіжного форуму

«Радіоелектроніка та
молодь у XXI столітті»

Харківський національний
університет радіоелектроніки